

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

LOCAL PEOPLE 'S NEEDS FOR PARTICIPATION IN ECOTOURISM OF JAE-SON
NATIONAL PARK , AMPHUR MUANGPAN , CHANGWAT LAMPANG

โดย

นายอินทัย เพียรคงชล

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการเกษตรและป่าไม้)

พ.ศ. 2540

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (บริหารการเกษตร และป่าไม้)

ปริญญา

บริหารการเกษตรและป่าไม้

ส่งเสริมการเกษตร

สาขาวิชา

ภาควิชา

เรื่อง ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

LOCAL PEOPLE 'S NEEDS FOR PARTICIPATION IN ECOTOURISM OF JAE - SON NATIONAL PARK , AMPHUR MUANGPAN , CHANGWAT LAMPANG

นามผู้วิจัย นายอินทัย เพียรคงชล

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

[Signature]

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิลา ทนุผล)

วันที่ 30 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2540

กรรมการ

[Signature]

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)

วันที่ 30 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2540

กรรมการ

[Signature]

(รองศาสตราจารย์ ดร.นำชัย ทนุผล)

วันที่ 30 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2540

หัวหน้าภาควิชา

[Signature]

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์)

วันที่ 30 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2540

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

[Signature]

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิสุทธิ์ เนียมทรัพย์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

วันที่ 6 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2541

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

ผู้วิจัย : นายอโนทัย เพียรคงชล

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารการเกษตรและป่าไม้)

สาขาวิชา : บริหารการเกษตรและป่าไม้

ประธานกรรมการที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ :

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิลา ทนุผล)

๓๐ / ธันวาคม / 254๐

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง (2) ศึกษาถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง (3) ระบุถึงข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ หัวหน้าครอบครัวจากตำบลแจ้ซ้อน และตำบลหัวเมือง จำนวน 90 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมพบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุเฉลี่ย 37 ปี ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ และสืบเชื้อสายมาจากเผ่าพันธุ์ไทย ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก และอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง โดยมีรายได้เฉลี่ย 37,347 บาท ในปี พ.ศ. 2539 ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มและเข้าร่วมในกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

สำหรับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากต้องการมีส่วนร่วมใน 4 กิจกรรม ได้แก่ การจัดบริการด้านที่พัก การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ การจัดบริการด้านการแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมใน 2 กิจกรรม คือ การจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก และการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม ส่วนผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลในการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่ง

ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากได้ให้ข้อเสนอแนะว่า กรมป่าไม้ควรเพิ่มอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่พิทักษ์อุทยานแห่งชาติ เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ และลักลอบล่าสัตว์ป่า ตลอดจนรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว และให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเชิญผู้แทนประชาชนท้องถิ่นเข้าร่วมประชุมให้ความรู้ ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินงาน

ABSTRACT

Title: Local People's Needs for Participation in Ecotourism of Jae-son national Park, Amphur Muangpan, Changwat Lampang

By: Anotai Peankongchon

Degree: Master of Science (Agriculture and Forestry Administration)

Major field: Agriculture and Forestry Administration

Chairman, Special Problem Advisory Board:

Sunila Thanupon
(Assoc. Prof. Dr. Sunila Thanupon)

30 Dec. 1997
...../...../.....

The objectives of this research were to investigate (1) personal, economic and social characteristics of local people in Jae-son National Park areas, Changwat Lampang ; (2) their needs for participation in ecotourism of Jae-son National Park ; and (3) their recommendations for ecotourism management of Jae-son National Park. The data were collected by means of interview schedule from 90 family heads, selected by cluster random sampling, in Tambon Jae-son and Tambon Huamuang, Amphur Muangpan, Changwat Lampang and analyzed by using the SPSS computer program.

The results revealed that the respondents were 37 years old on average. Most of them were Buddhist, had Thai ancestors and had completed a primary level of education. They were mainly engaged in agriculture, and occasionally employed for labor. Their average income in the year 1996 was 37,347 bath. Most of them were members of the Bank or Agriculture and Cooperative's group.

In terms of needs for participation in ecotourism of Jae-son National Park, most of the respondents were found to have the needs for participation in 4 activities i.e. accommodation service, trekking guide service, local tradition and culture show service, and shuttle service. The majority needed to participate in gift shop service and food and drink service.

The following recommendations for ecotourism management of Jae-son National Park were made by the respondents : the Royal Forestry Department should provide more rangers to prevent encroachment, wildlife hunting, and deforestation and to provide safety to tourists; and local people should be allowed to take part in ecotourism management of Jae-son National Park by having local representatives attend meetings, providing knowledge, planning and implementation

คำนิยม

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิลา หนูผล ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.นำชัย หนูผล และรองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช กรรมการที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจข้อบกพร่องอย่างดียิ่ง ผู้วิจัยรู้สึกประทับใจในความกรุณาของท่านอาจารย์ทั้งสามท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จรรยา อภิชาติตระกูล ที่กรุณาตรวจแก้ไขบทคัดย่อภาษาอังกฤษ รวมทั้งอาจารย์วีระพลทองมา และอาจารย์โชคก จรุงคนธ์ ที่กรุณาให้กำลังใจอย่างดียิ่งตลอดมา

ขอขอบพระคุณหัวหน้าวิจิ รักชาติ คณาจารย์ เพื่อนนักศึกษา เพื่อนร่วมงานทุกท่าน ที่มีส่วนสนับสนุนให้การศึกษาของผู้วิจัยบรรลุผลตามความมุ่งหมาย ประชาชนในตำบลหัวเมือง และตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์เป็นอย่างดี และท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอน้อมรำลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณทิพย์ระย้า เพ็ชรคงชล ภรรยาของผู้วิจัยและบุตร ที่ให้กำลังใจตลอดมาจนทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จตามความปรารถนา

นายอินทัย เพ็ชรคงชล

ธันวาคม 2540

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
คำนิยม	(7)
สารบัญเรื่อง	(8)
สารบัญตาราง	(11)
สารบัญภาพ	(12)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขต และข้อจำกัดของการวิจัย	4
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	6
ความหมาย และความสำคัญของการท่องเที่ยว	6
นิยามของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	9
บริบทของอุทยานแห่งชาติ	12
สาระสำคัญเกี่ยวกับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยว	22
ภาคสรุป	30
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	31
สถานที่ดำเนินการวิจัย	31
ผู้ให้ข้อมูล	34
ตัวแปรและการวัดตัวแปร	36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	37
การทดสอบเครื่องมือ	37
วิธีการรวบรวมข้อมูล	38
การวิเคราะห์ข้อมูล	38
ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย	39

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัย และวิจารณ์	40
ผลการวิจัย	40
ตอน 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชน ที่อาศัยอยู่ภายในบริเวณพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง	40
อายุ	40
ระดับการศึกษา	41
เผ่าพันธุ์	42
ศาสนา	43
อาชีพหลัก	43
อาชีพรอง	44
รายได้	45
การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมในหมู่บ้านหรือองค์กรภายนอกหมู่บ้าน	46
ตอน 2 ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง	48
การเป็นภาคีคู่เทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ	48
การจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง	50
การจัดบริการด้านที่พัก	52
การจัดบริการด้านอาหาร และเครื่องดื่ม	54
การจัดบริการด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น	56
การจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก	58
ตอน 3 ข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการ อุทยานแห่งชาติ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	60
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	62
สรุปผลการวิจัย	62
ข้อเสนอแนะ	63
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	66

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

เอกสารอ้างอิง

หน้า

67

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก ตารางภาคผนวก

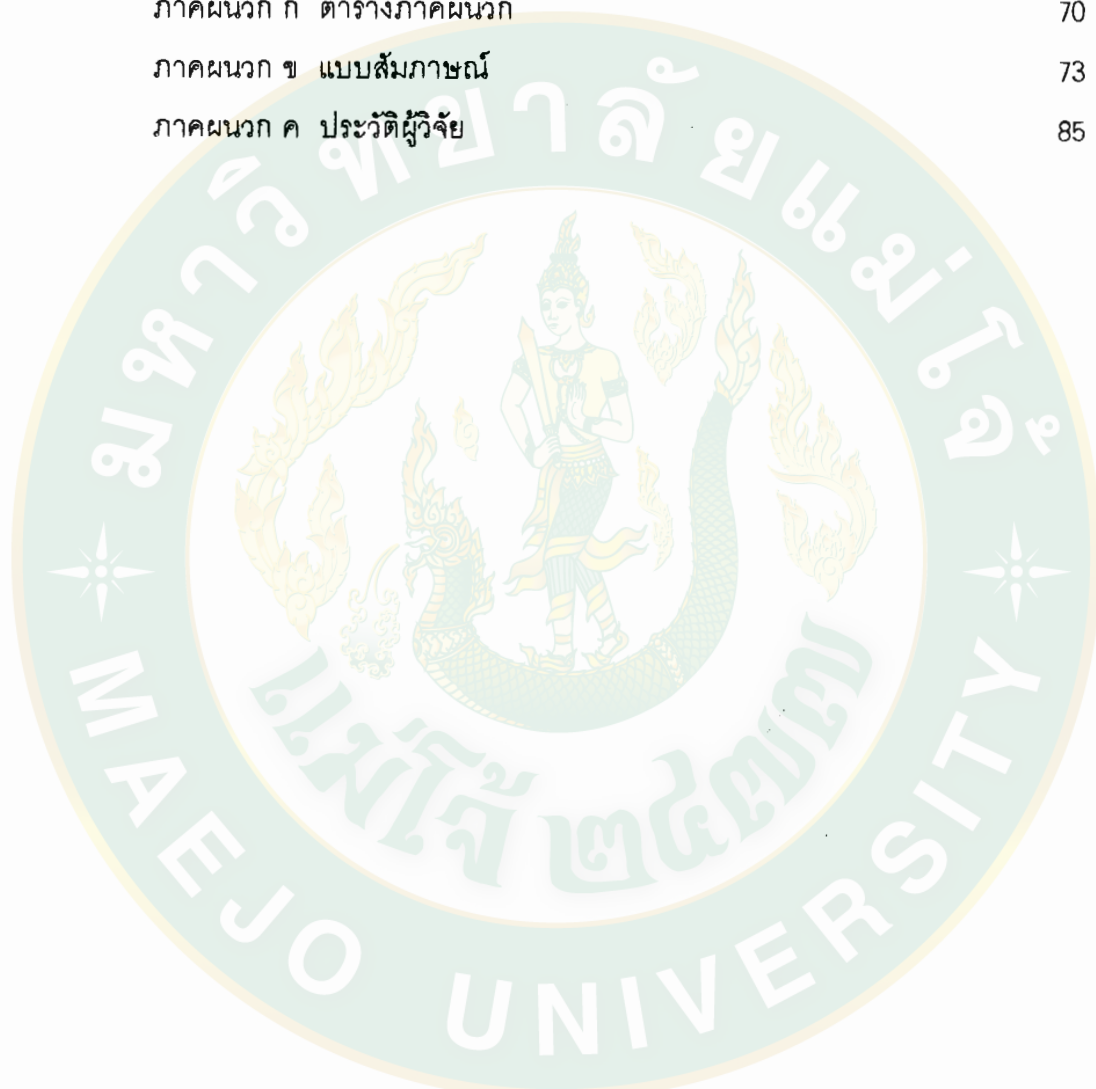
70

ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์

73

ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย

85

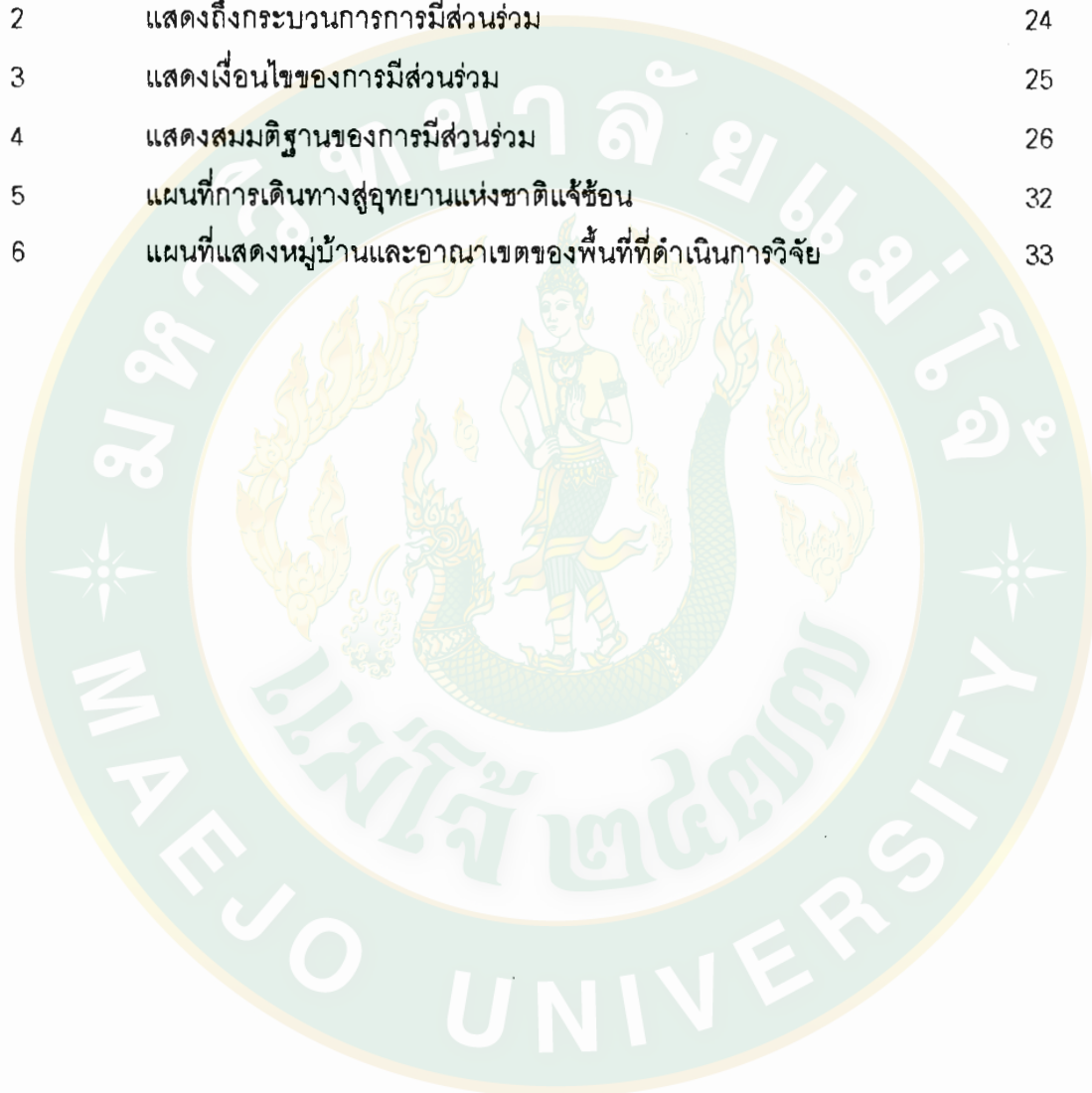

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงพื้นที่ที่เป็นสภาพป่าและการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน	16
2	แสดงจำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน	36
3	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามช่วงอายุ	41
4	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามระดับการศึกษา	42
5	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามเผ่าพันธุ์	42
6	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามศาสนา	43
7	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามการประกอบอาชีพหลัก	44
8	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามการประกอบอาชีพรอง	45
9	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามรายได้	46
10	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม	47
11	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความต้องการในการ มีส่วนร่วม ของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	48
12	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความต้องการมีส่วนร่วม ในกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ	49
13	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความต้องการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง	51
14	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลตามความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดบริการด้านที่พัก	53
15	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลตามความต้องการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม	55
16	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล ตามความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การบริการด้านการจัดแสดงประเพณีวัฒนธรรม ท้องถิ่น	57
17	จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลตามความต้องการมีส่วนร่วม ในกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก	59
18	จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการ การจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	61

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงปัจจัยในการมีส่วนร่วม	23
2	แสดงถึงกระบวนการการมีส่วนร่วม	24
3	แสดงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม	25
4	แสดงสมมติฐานของการมีส่วนร่วม	26
5	แผนที่การเดินทางสู่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน	32
6	แผนที่แสดงหมู่บ้านและอาณาเขตของพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัย	33

บทที่ 1
บทนำ
(INTRODUCTION)

ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติ ได้ถูกนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศโดยมิได้คำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ จึงเป็นเหตุให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ถูกทำลายไป จนความสมดุลย์ทางธรรมชาติเปลี่ยนแปลง ระบบนิเวศน์ที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตเสื่อมโทรม และก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศ ความเป็นอยู่ของมนุษย์และการพัฒนาประเทศ (สุรเชษฐ์ เศรษฐมาส , 2539 : 3) การใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวและนันทนาการนับว่าเป็นเรื่องสำคัญตั้งแต่ทศวรรษที่ผ่านมา จากสถิติข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนอุทยานแห่งชาติ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจาก 1.23 ล้านคนในปี พ.ศ.2520 เป็น 11.18 ล้านคน ในปี พ.ศ.2536 หรือประมาณ 9 เท่าตัว ในช่วงเวลา 16 ปี ทั้งนี้ไม่รวมนักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้พื้นที่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบอื่น ๆ เพื่อการพักผ่อนและศึกษาค้นคว้าความรู้อีกจำนวนมาก (ดร.ชนัน เอ็มพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เศรษฐมาส, ไม่ระบุปีพิมพ์ : 14) หรืออาจกล่าวได้ว่าส่วนใหญ่แล้วพื้นที่ใช้ในการท่องเที่ยวก็ยังไม่พบนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ซึ่งในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติได้รับการประกาศจัดตั้งแล้ว จำนวน 79 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 25,076,367 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.82 ของพื้นที่ประเทศและมีพื้นที่ที่กำลังดำเนินการอีก 48 แห่ง เนื้อที่ประมาณ 15,410,959 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.80 ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้, ไม่ระบุปีที่พิมพ์ : 4) โดยกำหนดพื้นที่ควรสงวนไว้ เพื่อคุ้มครอง รักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้และสัตว์ป่า ตลอดจนจิตวิทัศน์ธรรมชาติที่สวยงามให้คงอยู่สภาพเดิมตลอดไป

ดังนั้นเมื่อประชาชนได้ให้ความนิยมในการท่องเที่ยวแบบธรรมชาติมากขึ้นโดยส่วนใหญ่แล้วก็ไม่พบนพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เพื่อให้การท่องเที่ยวเติบโตอย่างมีขอบเขตและเป็นหลักประกันว่าราษฎรท้องถิ่นจะสร้างรายได้ และในขณะเดียวกันก็ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ทั้งแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมชุมชนจึงเกิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) ขึ้นมา ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) จึงถือว่าเป็นแนวทางหรือวิถีทางหนึ่งที่จะพยายามจะก้าวไปสู่เป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539 : 15) ได้มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไว้ดังนี้ คือ

1. ขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปในท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ให้ถึงประชาชน ในทุกภูมิภาค
2. อนุรักษ์และฟื้นฟูสมบัติวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ให้มากที่สุด

3. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอันเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

จากแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ดังที่กล่าวมาแล้วจึงสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีจุดมุ่งหมายหลักในการสร้างความสมดุลย์ให้เกิดขึ้น ระหว่างกระแสการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับกระแสอนุรักษ์จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันส่งเสริม เพื่อให้การท่องเที่ยวบรรลุจุดมุ่งหมาย และสามารถสร้างรายได้ให้กับราษฎรในท้องถิ่น โดยอยู่ในรูปแบบ ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) อย่างแท้จริง

ปัญหาการวิจัย

(Research Problem)

อุทยานแห่งชาติในประเทศไทยมีลักษณะเช่นเดียวกับอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ ในประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งส่วนใหญ่แล้วยังประสบปัญหาด้านการอนุรักษ์พื้นที่และทรัพยากรธรรมชาติอันเนื่องมาจากการบุกรุก ทำลาย และความต้องการพึงพิงทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีพของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งมาตรการที่สำคัญเพื่อลดปัญหาดังกล่าวลง ก็คือ มวลชนสัมพันธ์เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ และเห็นประโยชน์ของการอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติไว้ โดยเฉพาะการควบคุมดูแลมิให้ชาวบ้านเข้าบุกรุกพื้นที่ป่า และมาตรการที่สำคัญในการลดความขัดแย้งระหว่างอุทยานแห่งชาติและชาวบ้านในท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องที่ดินทำกินและการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติได้แก่การให้ประชาชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากอุทยานแห่งชาติ เช่น การสนับสนุนให้ชาวบ้านได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวในอุทยานโดยการเป็นมัคคุเทศก์ทางการเดินป่า (trekking tourist guide), การขายของที่ระลึก, การจัดหาพาหนะรับ-ส่ง และการให้บริการที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งมาจากแนวความคิดในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) (ดรรชนี เอ็มพันธ์ และสุรเชษฐีย์ เศรษฐมาส, ไม่ระบุปีพิมพ์ : 25) เนื่องจากอุทยานแห่งชาติไม่ได้ตั้งอยู่โดดเดี่ยวแต่แวดล้อมด้วยชุมชนต่าง ๆ ทั้งที่อยู่โดยรอบอุทยานแห่งชาติและภายในอุทยานแห่งชาติเอง ตลอดจนหน่วยงานในพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบและได้รับผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมจากการดำเนินงานด้านการจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในอุทยานแห่งชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความร่วมมือในการประสานประโยชน์ และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานดังกล่าวและประชาชนในท้องถิ่น ดังนั้นสิ่งที่ควรคำนึงถึงก็คือทำอย่างไรจึงจะได้รับความร่วมมือจากประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งวิธีการดำเนินการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติให้อิทธิพลประโยชน์ และพัฒนาเศรษฐกิจตลอด

จนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านท้องถิ่นให้ดีขึ้น และช่วยกันอนุรักษ์ไว้ (ดร.ชนันท์ เอ็มพันธุ์ และ สุรเชษฐ์ เศรษฐมาตส. ไม้ระนุกปีพิมพ์ : 7)

อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนเป็นหน่วยงานสังกัดสวนอุทยานแห่งชาติกรมป่าไม้มีหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีสถานที่ทำงานอยู่ที่บ้านแจ้ซ้อน หมู่ 2 ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีพื้นที่อยู่ในความรับผิดชอบที่ประกาศแล้วจำนวน 370,000 ไร่ และจะดำเนินการผนวกอีกจำนวน 110,000 ไร่ ครอบคลุมท้องที่อำเภอเมืองปาน อำเภอเมือง อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง และในปัจจุบันการดำเนินงานของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากราษฎรในชุมชนรอบ ๆ พื้นที่ป่าโดยเฉพาะหมู่บ้านในตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ยังคงมีการบุกรุกถาง พื้นที่ป่าตลอดจนมีการตัดไม้ และล่าสัตว์อยู่เสมอ รวมทั้งไม่ได้ให้ความร่วมมือและต่อต้านต่อเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนอยู่เป็นประจำถึงแม้ว่าจะมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ไปกับการใช้มาตรการด้านการปราบปรามอย่างจริงจังก็ไม่ทำให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ผลอย่างน่าพึงพอใจ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากราษฎรยังไม่เข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นจากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาวิธีการให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่อยู่บริเวณรอบ ๆ และในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และอนุรักษ์อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอันจะนำมาซึ่งการจ้างงานและการกระจายรายได้ในท้องถิ่นซึ่งเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของการพัฒนาชนบทให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งหาคำตอบในเชิงประจักษ์เกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

(Objectives of study)

1. เพื่อทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง
3. เพื่อระบุถึงข้อเสนอแนะ ของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected Results)

ผลการวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลหรือหน่วยงานดังนี้

1. ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน และอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงของภาคเหนือสามารถใช้ผลของการวิจัยเป็นแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) ในอุทยานแห่งชาติ
2. ผู้วางแผนและผู้บริหารงานสวนอุทยานแห่งชาติสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้เป็นข้อมูลสำคัญเพื่อประกอบการวางแผน การจัดการอุทยานแห่งชาติ และการกำหนดแนวทางปฏิบัติงานสำหรับอุทยานแห่งชาติ ที่ประสบปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย (Scope and Limitation of the Study)

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาในประเด็นความต้องการ การมีส่วนร่วมของประชาชน ในชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(ecotourism) ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง
2. ผู้ให้ข้อมูล คือ หัวหน้าครอบครัวของราษฎรในตำบลแจ้ซ้อนและตำบลหัวเมือง จำนวน 90 ครอบครัว โดยเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรทั้งหมดจาก 925 ครอบครัว ข้อมูลที่จำเป็นในการวิจัยจะรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2540
3. ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการ ในการมีส่วนร่วมการจัดการกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) ใน 6 กิจกรรม คือ การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ การจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง การจัดบริการด้านที่พัก การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจัดบริการด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก เท่านั้น

นิยามศัพท์ (Definition of Terms)

ประชาชนท้องถิ่น (local people) หมายถึง ประชาชนชาวไทยและชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ บริเวณรอบ ๆ และในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาชื่นชม และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้ และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

อุทยานแห่งชาติ (national park) หมายถึง พื้นที่ที่สงวนไว้เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากร ธรรมชาติ โดยเฉพาะป่าไม้และสัตว์ป่าตลอดจนทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงามอันเป็นที่ติดตาตรึงใจแก่ผู้พบเห็นให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติดั้งเดิม เพื่อรักษาสมบัติทางธรรมชาติไว้ให้นุชนรุ่นหลังๆ ได้ชมได้ศึกษา ค้นคว้าธรรมชาตินั้น ๆ ต่อไป ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

ความต้องการ (need) หมายถึง ความประสงค์ ความอยากที่จะเข้าร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีได้มีการบังคับ

การมีส่วนร่วม (participation) หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

REVIEW OF RELATED LITERTURE

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมต่างๆ ในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ดังนั้นผู้วิจัยตรวจเอกสารเพื่อให้การวิจัยเกิดความกระจ่างชัดในกรอบและความคิดของการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้

- ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว
- นิยามของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- บริบทของอุทยานแห่งชาติ
- สาระสำคัญเกี่ยวกับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

ความหมายและความสำคัญของการท่องเที่ยว

ไพฑูรย์ พงศบุตร และวิลาสวงค์ พงศบุตร (2536 : 17) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยว (tourism) หมายถึง “การเดินทางไปเยือนสถานที่ต่างถิ่นซึ่งมิใช่เป็นที่พำนักอาศัยประจำของบุคคล และเป็นการไปเยือนชั่วคราว โดยมิใช่เพื่อเป็นการประกอบอาชีพรายได้” นอกจากนี้ บุบผา คุมมานนท์ (2528:1) ยังได้กล่าวเสริมอีกว่า การท่องเที่ยวนอกจากเป็นการเดินทางไปแล้วกลับใช้เวลาเพียงชั่วคราว เพื่อพำนัก ณ จุดหมายปลายทางพร้อมกับแสวงหาความสุขสงบในช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วจะเดินทางกลับ อย่างไรก็ตามนิคม จารุมณี (2536:10) ได้สรุปว่าการท่องเที่ยวประกอบด้วยองค์ประกอบอย่างน้อย 3 ประการ คือ

- 1) การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติ ไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว
- 2) เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ
- 3) การเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตาม ที่มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพ หรือหารายได้

ความสำคัญของการท่องเที่ยว ปัจจุบันถือได้ว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง และมีความร่วมมือระหว่างประเทศในอันที่จะสนับสนุน ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

1) ความสำคัญด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวสามารถสร้างอาชีพต่าง ๆ ให้แก่คนในท้องถิ่นรวมทั้งการนำรายได้เข้าประเทศ หรือเข้าท้องถิ่นนั้น ๆ มีหลายประเทศที่มีรายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของประเทศ ซึ่งก็รวมทั้งประเทศไทยด้วย

2) ความสำคัญทางสังคม การท่องเที่ยวทำให้เกิดการติดต่อระหว่างคนในประเทศหรือในท้องถิ่นต่าง ๆ กัน มีการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นยังก่อให้เกิด การนันทนาการ และการพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนสร้างเสริมประสบการณ์และความรู้ให้แก่ผู้ที่มีโอกาส ได้เดินทางท่องเที่ยว

3) ความสำคัญด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวช่วยทำให้เกิดความเข้าใจ ซึ่งกันและกันระหว่างคนต่างชาติ และคนต่างถิ่นจากการที่ได้มีโอกาสพบปะติดต่อกันและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ซึ่งกันและกันดังคำขวัญในปีการท่องเที่ยวสากลขององค์การสหประชาชาติเมื่อ พ.ศ.2510 ว่า การท่องเที่ยว คือ หนังสือเดินทางที่นำไปสู่สันติภาพ (tourism is the passport to peace) (ไพฑูริย์ พงศบุตร และวิลาศวงศ์ พงศบุตร, 2536 : 17-18) นอกจากนี้นิคม จารุมณี (2536:5-7) ได้สรุปบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มเติมต่อด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองเพิ่มเติมซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา รายได้จากการท่องเที่ยวได้กลายเป็นรายได้ลำดับที่ 1 เมื่อเทียบกับรายได้จากสินค้าออกอื่น ๆ

2) รายได้จากอุตสาหกรรม ท่องเที่ยวที่ได้มาในรูปของเงินตราต่างประเทศนี้มี ส่วนช่วยในการสร้างเสถียรภาพให้กับดุลภาพชำระเงินเช่นในปี พ.ศ.2527 การท่องเที่ยวทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ 27,317 ล้านบาทนั้น รายจ่ายจากการเดินทางท่องเที่ยวของคนไทยเป็นเงินเพียงประมาณ 7,208 ล้านบาท ส่วนที่เกินดุลนี้ จึงมีส่วนช่วยแก้ไขการขาดดุลในด้านอื่นได้เป็นอย่างมาก

3) รายได้จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นรายได้ที่กระจายไปสู่ประชาชนอย่างกว้างขวาง สร้างงานสร้างอาชีพมากมายและเป็นการเสริมอาชีพด้วยอาชีพที่เกิดต่อเนื่องจากการท่องเที่ยว เช่น การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านหรือการผลิตอาหารไปป้อนตามเมืองท่องเที่ยวต่างๆก็จะเป็นอาชีพเสริมที่ทำรายได้เพิ่มได้เป็นอย่างดี หรือในเมืองท่องเที่ยวก็อาจจะเป็นผู้นำท่องเที่ยวด้วย

4) อุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีบทบาทในการสร้างงานสร้างอาชีพอย่างมากมาย และกว้างขวาง เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมบริการที่ต้องใช้คนทำหน้าที่บริการโดยเฉพาะในธุรกิจทางตรง เช่น โรงแรม ภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว ฯลฯ ส่วนในธุรกิจทางอ้อมอาจเป็นอาชีพเสริม เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน การใช้เวลาว่างมารับจ้างก่อสร้าง เป็นต้น

5) การท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิต และนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์สูงสุด เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปที่ได้ก็ต้องใช้จ่าย เป็นค่าอาหาร ซื้อผลิตภัณฑ์พื้นเมือง หรือหากพักแรมก็ต้องใช้จ่ายเป็นค่าที่พัก เงินที่จ่ายออกไปนี้ จะไม่ตกอยู่เฉพาะกับโรงแรมแต่จะกระจายออกไปสู่เกษตรกรกระจายย่อยต่าง ๆ เมื่อหดถดถอยพื้นเมืองขายเป็นของที่ระลึก ได้ก็จะมีคนนำวัสดุพื้นบ้านมาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก แม้จะเป็นรายได้เล็กๆ น้อยๆ แต่เมื่อรวมกันเป็นปริมาณมาก ๆ ก็เป็นรายได้สำคัญ ซึ่งส่งผลต่อการกระตุ้นการผลิตหรือที่เรียกว่า ผลของตัวทวีคูณ (multiplier effect) ทางการท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในลักษณะที่สูงมากเมื่อเทียบกับการผลิตสินค้าหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ

6) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด ในการจำหน่ายอาจเรียกได้ว่าเป็น Limitless Industry เมื่อเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ จากสถิติที่ผ่านมา จำนวนนักท่องเที่ยวนานาชาติของโลกได้มีปริมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กล่าวคือ เมื่อปี พ.ศ.2493 นักท่องเที่ยวนานาชาติทั่วโลกมีจำนวนเพียง 25 ล้านคน และได้เพิ่มขึ้นเป็น 290 ล้านคนในปี พ.ศ.2527 กระนั้นก็ดี นักวิชาการทางการท่องเที่ยวก็ยังเชื่อว่าปริมาณการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นแต่เพียงการเริ่มต้นเท่านั้น เพราะว่า ประชากรของโลกจะเพิ่มจำนวนขึ้นตลอดเวลา ในขณะที่วิวัฒนาการขนส่ง ที่สามารถขนส่งผู้โดยสารได้จำนวนมาก ทำให้ค่าใช้จ่ายในการเดินทางถูกลง การเดินทางท่องเที่ยวจึงมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้มีรายได้สูงเท่านั้นดังแต่ก่อนการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นเรื่องของความพึงพอใจ ของแต่ละบุคคลองค์การสหประชาชาติประกาศว่า “การเดินทางท่องเที่ยวเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งที่รัฐพึงสนับสนุน”

7) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในเรื่องการผลิต เพราะไม่ต้องพึ่งดินฟ้าอากาศ เหมือนการเกษตรอื่นๆ ผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เสนอขายให้แก่นักท่องเที่ยวคือ ความสวยงามของธรรมชาติ หาดทรายชายทะเล ป่าไม้ภูเขา สภาพอากาศ และสิ่งที่มีมนุษย์ก่อสร้างขึ้น เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดวาอาราม โบราณสถานอาคารบ้านเรือนในท้องถิ่น ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น ตลาดน้ำ ประเพณีลอยกระทง เป็นต้น

8) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนฟื้นฟู อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว สังคมไทยเป็นสังคมของชาติเก่าแก่สืบเนื่องมาเป็นพันปี จึงมีวัฒนธรรมระเบียบประเพณี นาฏศิลป์ การละเล่น ฯลฯ ที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นเป็นมรดกตกทอด ที่ควรแก่การนำออกเผยแพร่ฟื้นฟู และอนุรักษ์ไว้

9) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะมีบทบาทในการสร้างสรรค์ความเจริญไปสู่ ภูมิภาคต่างๆเมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวจากภูมิภาคหนึ่งไปยังภูมิภาคหนึ่งไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างประเทศก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะได้ช่วยสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ๆในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น โรงแรม

ภัตตาหาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ซึ่งก็จะต้องมีผู้ลงทุนในหลาย ๆ ลักษณะเป็นการสร้างความเจริญให้แก่ท้องถิ่นเหล่านั้น

10) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความปลอดภัย และความมั่นคงให้แก่พื้นที่ที่ได้รับการพัฒนา

11) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีส่วนช่วยเสริมสร้างสันติภาพสัมพันธไมตรี และความเข้าใจอันดีด้วยเป็นหนทางที่มนุษย์ต่างสังคมได้พบปะทำความรู้จัก และเข้าใจกัน

นิยามของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือ (ecotourism) นั้น นวรัตน์ ไกรพานนท์ (2538 : 4) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หรือนิเวศสัญจร เกี่ยวข้องกับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรที่สำคัญ ได้แก่

- The Ecotourism Society (TES)
- The World Tourism Organization (WTO)
- The World wild Fund for Nature (WWF)
- The World Resources Institute (WRI)
- The National Audubon Society (NAS)
- Tourism concern and the council of Europe

หน่วยงานหรือบุคคลที่ทำงานในหน่วยงานเหล่านั้น ได้ให้นิยามหรือความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือนิเวศสัญจรไว้มากมาย แต่ที่เป็นสาระสำคัญพอสรุปได้ คือ

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนา เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ควรเป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมและอาจรวมไปถึงแหล่ง ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย

2. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

3. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมโดยตรง และเปิดให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังจะเป็นการเสริมสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมเชิงบวกด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ กับคืนสู่ธรรมชาติ และการอนุรักษ์ธรรมชาติในขณะเดียวกัน จะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

5. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติ หรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่งหรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538 : 4) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ว่าหมายถึงการเดินทาง ไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาค้นคว้า และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศน์

บนพื้นฐานของนิยามความหมายดังกล่าว นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มผู้เดินทางที่แสวงหาสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมต่าง ๆ ที่ให้ประสบการณ์ที่หลากหลายให้มากขึ้น
2. ประสบการณ์จากการได้ไปเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ และ หรือประสบการณ์ที่ได้สัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่
3. โอกาสที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่

4. ให้มีการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติและสมบัติทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่ไปชมนอกจากนี้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539 : 60 - 63) ยังได้เสริมแนวคิด และความหมายเพิ่มเติมไปอีกว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ecotourism) เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนหมายถึงการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจโดยการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีความมั่นคงยั่งยืนอยู่คู่สังคมมนุษย์ และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ฉะนั้นแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงไม่ใช่เพียงการท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ที่มุ่งเสนอขายสินค้า หรือบริการทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเดียวหากยังมุ่งประสานผลประโยชน์ทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอีกด้วย จึงนับได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีจุดมุ่งหมายหลักในการสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างกระแสการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันส่งเสริม เพื่อให้การท่องเที่ยวบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว ทั้งนี้ จำต้องอาศัยความร่วมมือสนับสนุน ส่งเสริมจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายเอกชน และฝ่ายท่องเที่ยวเอง ซึ่งทั้ง 3 ฝ่าย ต่างก็มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กล่าวคือ สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ และสร้างความพอใจให้แก่ประชาชนเจ้าของท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ปกป้องรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมทางการท่องเที่ยวให้คงอยู่คู่สังคมมนุษย์นานที่

สุดเท่าที่จะนานได้ นักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม รุ่นที่ 21 (2538 : 2 - 2) ได้ อ่างแนวคิดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยสรุป จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญหลัก ๆ ดังนี้

1. จะต้องมียุทธศาสตร์ที่น้อยที่สุด (less impact) ต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมศิลปวัฒนธรรมตลอดจนวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเช่นการออกแบบสิ่งก่อสร้างต้องมีสีที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
2. ต้องมีการให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว(know ledge) โดยสื่อต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและได้รับความเพลิดเพลิน การสร้างจิตสำนึกในด้านการอนุรักษ์ และช่วยลดผลกระทบต่าง ๆ ที่อาจจะมียุทธศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
3. ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์ (local benefit) จากการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจ้างงาน การบริการ การขายอาหาร การขายของที่ระลึก เป็นต้น
4. ประชาชนในท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วม (local participation) ตั้งแต่การวางแผนการตัดสินใจ การจัดการ เพื่อให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

Wilderness Group (2537 : 40) ได้ย้ำถึงความหมายในทำนองเดียวกันว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีนิเวศวิทยาเป็นรากฐานหรือการท่องเที่ยวที่มีธรรมชาติเป็นรากฐานที่มั่นคง และนอกจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นการท่องเที่ยวชมโดยปกติ แล้วยังจะช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในคุณลักษณะทางวิทยาศาสตร์ และนิเวศวิทยา ของจุดสนใจทางธรรมชาติอีกด้วย หมายความว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เน้นในเรื่อง

1. คำนึงถึงคุณค่าทางธรรมชาติ และยอมรับว่า จุดประสงค์ของอุทยานแห่งชาติ เพื่อการอนุรักษ์พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ และสภาพภูมิทัศน์
2. ส่งเสริม และพัฒนาการท่องเที่ยว และการเดินทาง ให้ยั่งยืนตลอดไป ทั้งทางด้านนิเวศน์และวัฒนธรรม
3. ส่งเสริม และกระตุ้นให้มีการอนุรักษ์ และการลงทุน โดยใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว
4. พัฒนาจิตสำนึก ความรับผิดชอบของประชาชน และรากฐานสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
5. ให้การศึกษา และจูงใจนักท่องเที่ยว ให้มีส่วนร่วม และรู้สึกซาบซึ้ง ถึงคุณค่าของทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

วัลลีพันธุ์ สติยยุทธการ และคณะ (2538 : 3) ได้อธิบายถึงลักษณะสำคัญของ Ecotourism ดังนี้

1. Nature Based การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมด้านความหลากหลายทางชีวภาพด้านสภาพภูมิศาสตร์ และ

ด้านวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี โดยจะต้องยึดหลักสำคัญที่ว่าเราจะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมเหล่านั้นไว้ให้ดีที่สุดเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2. Sustainably managed การท่องเที่ยวทุกประเภทจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ประเทศทุกประเทศ ท้องถิ่นทุกท้องถิ่น จำเป็นต้องพยายามจัดการท่องเที่ยวของตนโดยไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม หรือให้กระทบน้อยที่สุด

3. Inclusive of social and cultural aspects การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จะต้องให้การศึกษากับนักท่องเที่ยว และประชากรในท้องถิ่น เป็นการศึกษาที่ต้องการจะหยั่งรากลึกลงในจิตสำนึกของแต่ละคนให้ตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญอย่างยิ่งยวดในอันที่จะถนอมไว้ซึ่งสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเรา

4. Benefit and involvement of local people การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เน้นตรงจุดที่ว่าในการจัดการ การท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่จะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ และสามารถได้รับผลประโยชน์จากกำไรของการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะเป็นกุญแจสำคัญไขไปสู่การกระจายรายได้นั่นเอง

5. Product authentic การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากมุมมองเชิงตลาดมีจุดเน้นที่ว่าผลิตภัณฑ์คือทัวร์ต่าง ๆ นั้นจะต้องเป็นทัวร์ที่มีลักษณะครบตามเกณฑ์ที่กล่าวมาแล้ว ในข้อ 1 - 5 มิใช่การนำเอาชื่อ Ecotourism ไปติดบนผลิตภัณฑ์เดิมเท่านั้น

6. Tourist satisfaction ความพอใจของนักท่องเที่ยวนับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นักท่องเที่ยวที่พอใจจึงจะกลับมาท่องเที่ยวอีก กิจกรรมที่บริษัททัวร์เสนอต่อนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะต้องเป็นกิจกรรมที่ตรงหรือเกินความคาดหวังของนักท่องเที่ยว

บริบทของอุทยานแห่งชาติ

ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์ และสุรเชษฐ์ เศรษฐมาลี (ไม่ระบุปีพิมพ์ : 1) ได้อธิบายความหมายของอุทยานแห่งชาติตาม IUCN (1948) ว่าเป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งประกอบไปด้วยระบบนิเวศสำคัญที่เป็นตัวแทนของภาคลักษณะเด่นตามธรรมชาติหรือทิวทัศน์งดงาม เป็นแหล่งของพืชพรรณและสัตว์ป่า ธรณีฐานและเป็นที่อาศัยที่มีคุณค่าด้านวิทยาศาสตร์การศึกษาและนันทนาการ โดยไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม

สำหรับกรมป่าไม้ (ไม่ระบุปีพิมพ์ : 2 - 3) ได้ให้ความหมายของอุทยานแห่งชาติไว้ว่า เป็นพื้นที่อันกว้างใหญ่ไพศาลมีทรัพยากรธรรมชาติสวยงามแปลกประหลาดเป็นที่อัศจรรย์เหมาะสมสำหรับการพักผ่อนมีคุณค่าทางการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เช่น เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืชสัตว์ปึกหายากหรือมีสิ่งน่าสนใจเป็นพิเศษทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะหรือวัฒนธรรม

อุทยานแห่งชาติที่ได้มาตรฐานสากล นอกจากจะมีคุณสมบัติที่ดีเด่นในระดับชาติแล้วจะต้องมีขนาดพื้นที่อย่างน้อย 10 ตารางกิโลเมตร บริหารงานโดยรัฐบาลกลาง (มิใช่รัฐหรือระดับจังหวัด) มีเจ้าหน้าที่ดูแลอย่างเพียงพอที่จะสามารถป้องกันการบุกรุกได้อย่างเด็ดขาด ข้อสำคัญจะต้องอนุญาตให้ไปท่องเที่ยวได้ และจะต้องรักษาธรรมชาติให้คงสภาพเดิมอย่างมากที่สุด

กรมป่าไม้ (ไม่ระบุปีพิมพ์ : 3-5) ได้กล่าวถึงความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติไว้ว่า หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลงอัตราการเพิ่มของประชากรในประเทศไทยมีมากขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้เกิดความต้องการในการดำรงชีวิต เพื่อความอยู่รอดเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ เป็นเหตุให้มีการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าเพื่อเปลี่ยนสภาพเป็นไร่นา และเพื่อการเพาะปลูกประกอบกับความเจริญทางด้านวัตถุก็ขยายตัวเพิ่มมากขึ้น มีการผลิตอาวุธแบบใหม่ที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพในการทำลายสูง เป็นผลให้มีการทำลายทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด สัตว์ป่าหลายชนิดต้องลดจำนวนลงอย่างน่าใจหาย บางชนิดสูญพันธุ์ไปแล้วก็มีในที่สุดรัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสงวนและคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า จึงให้มีการดำเนินการจัดตั้งสวนรุกขชาติ วนอุทยานและอุทยานแห่งชาติขึ้นโดย เมื่อปี พ.ศ. 2468 ได้มีการจัดตั้งป่าภูกระดึงขึ้นเป็นวนอุทยานแห่งแรกแต่ประสบกับปัญหาหลายประการ เช่น ด้านอัตราค่าสิ่ง งบประมาณ การขาดความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์ในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2502 4พณฯ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีสมัยนั้น ได้เดินทางไปตรวจราชการทางภาคเหนือและให้ความสนใจในเรื่องของการคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้ จึงได้เสนอคณะรัฐมนตรีให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงมหาดไทยดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้น

ต่อมากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้พิจารณากำหนดโครงการที่จะจัดพื้นที่ป่าที่มีสภาพทิวทัศน์สวยงามให้เป็นอุทยานแห่งชาติจำนวน 14 แห่ง จึงเสนอเรื่องไปยังคณะรัฐมนตรีโดยคณะที่ปรึกษากฎหมายของนายกรัฐมนตรีได้เสนอแนะให้จัดทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทยให้กำหนดป่าต่างๆ ที่จะจัดเป็นป่าสงวนเสียก่อน แต่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นการล่าช้าไม่ทันการณ์ จึงได้เสนอคณะรัฐมนตรีให้ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติไว้ดังนี้

1. ขอกการจัดสรรที่ดินในบริเวณป่ารวม 14 แห่ง เพื่อจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ
2. ให้กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการประกาศเขตหวงห้ามที่ดินเขตรัฐในบริเวณป่ารวม 4 แห่ง เพื่อจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ คือ ป่าเทือกเขาสลับ ป่าเขาใหญ่ ป่าทุ่งแสงหลวง ป่าดอยอินทนนท์

3. ขอกำหนดป่าที่จะจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ ตามข้อ 1 ให้เป็นป่าสงวนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนสัตว์ป่า เว้นแต่ป่าภูกระดึง จังหวัดเลย ซึ่งได้กำหนดให้เป็นป่าสงวนไว้แล้ว

คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2502 เห็นชอบให้กระทรวงเกษตร และ สหกรณ์เป็นเจ้าของเรื่องร่วมกับกระทรวงมหาดไทยดำเนินการต่อไปและได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น พันธุ์ไม้และของป่า สัตว์ป่า ตลอดจนทิวทัศน์และภูเขาให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติ เพื่อสงวนไว้ให้เป็นประโยชน์แก่การศึกษา และรื่นรมย์ของประชาชน และในพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติมีหน้าที่ให้คำปรึกษาต่อรัฐมนตรี ในเรื่อง การกำหนดที่ดินให้เป็นอุทยานแห่งชาติ การขยาย หรือเพิกถอนพื้นที่อุทยานแห่งชาติรวมถึง การคุ้มครอง และการดูแลรักษาอุทยานแห่งชาติ และเมื่อวันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2532 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้แก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 เพื่อระงับมิให้มีการทำไม้ออกจากป่าและเร่งรัดฟื้นฟูสภาพป่าไม้ พร้อมทั้งให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในอันที่จะยับยั้งในการที่จะนำไม้ออกจากป่า รวมทั้งการสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงสัมปทานและการสิ้นสุดสัมปทานในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เป็นเหตุให้มีการดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติจากป่าสงวนแห่งชาตินั้น ๆ จนกระทั่ง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2538 สำนักอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติมีอุทยานแห่งชาติในความรับผิดชอบ จำนวน 79 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 25,076,367 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.82 ของพื้นที่ประเทศ มีพื้นที่กำลังดำเนินการอีก 48 แห่ง เนื้อที่ประมาณ 15,410,959 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.80 ของพื้นที่ประเทศและมีวนอุทยาน จำนวน 47 แห่งครอบคลุมพื้นที่ 519,859 ไร่ โดยหลักการแล้ว การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อรักษาทรัพยากรในพื้นที่ให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิมอย่างถาวรตลอดไป หรือเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพธรรมชาติ
2. เพื่อรักษาพื้นที่ที่มีความสวยงามเป็นพิเศษเอาไว้สำหรับใช้ประโยชน์ในด้านการพักผ่อนหย่อนใจและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยว
3. เพื่อเป็นแหล่งในด้านการศึกษาค้นคว้า วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านธรรมชาติวิทยา

สำหรับอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ตั้งอยู่ในเขตเทือกเขาดอยลังกามีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในท้องที่อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม และอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดลำปาง มีสภาพป่าอันอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร มีสัตว์ป่านานาชนิด

และมีเอกลักษณ์ของธรรมชาติที่สวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตก แอ่งน้ำอุ่น บ่อน้ำพุร้อน ซึ่งจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดลำปางมีเนื้อที่ประมาณ 768 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 480,000 ไร่ โดยประกาศไว้ในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 105 ตอนที่ 122 ลงวันที่ 28 กรกฎาคม 2531 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 58 ของประเทศไทย

อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนมีลักษณะทางธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติดังมีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะภูมิประเทศ : สภาพภูมิประเทศของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนทั่วไป เป็นภูเขาสลับซับซ้อนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาที่สำคัญ คือ เทือกเขาบินน้ำตะวันตกซึ่งเป็นเทือกเขาที่ทอดเป็นแนวยาว มียอดเขาที่สูงที่สุดคือ ดอยลังกา ซึ่งสูง 2,031 เมตร จากระดับน้ำทะเล จากสภาพภูมิประเทศที่ประกอบด้วยภูเขาสลับซับซ้อนและสภาพพื้นที่ที่มีความลาดเท จากทิศเหนือสูทิศใต้ จึงทำให้เกิดลำน้ำสายสำคัญหลายสาย และทำให้เกิดทิวทัศน์ที่สวยงามมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองประกอบด้วย น้ำตกและแอ่งน้ำร้อน พื้นที่ส่วนใหญ่ของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารชั้น 1-A ของลุ่มน้ำวัง ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของแม่น้ำวัง นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำที่ผุดขึ้นมาจากใต้ดินเป็นแหล่งน้ำพุร้อน บริเวณกว้างถึง 2,400 เมตร คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 3 ไร่ มีน้ำพุร้อนผุดจากบ่อเล็กถึง 9 บ่อ จนเกิดเป็นแหล่งอาบน้ำแร่ อุณหภูมิอยู่ระหว่าง 39 - 47 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิสูงสุดวัดได้ 82 องศาเซลเซียส สำหรับป่าธรรมชาติที่เหลืออยู่จากการถูกบุกรุกของราษฎรทั้งในเขตและนอกเขตอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ส่วนใหญ่จะเป็นป่าดิบ เขตป่าสนเขา ผสม ป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณและป่าเต็งรัง รวมทั้งมีพื้นที่เหลืออยู่ประมาณ 94.93 เฮกตาร์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ตาราง 1 แสดงพื้นที่ที่เป็นสภาพป่าไม้และการใช้ที่ดินประเภทอื่น ๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน

ประเภทการใช้ที่ดิน	จำนวนไร่	เปอร์เซ็นต์
1. ป่าดิบเขา, ป่าดิบเขาผสมก่อ,และป่าดงดิบ	145,000	37.35
2. ป่าเบญจพรรณ	140,000	36.04
3. ป่าเต็งรัง	83,750	21.56
4. พื้นที่เกษตรกรรม	3,125	0.80
5. พื้นที่นุกรุก	5,625	1.45
6. พื้นที่กันออก	10,625	2.73
7. พื้นที่ไร่ร้าง	343	0.09
รวมพื้นที่ทั้งหมด	388,468	100.00

2. พืชพรรณและสัตว์ป่า ของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนสามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ด้วยกันคือ สังคมพืชที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ (natural plant community) และสังคมพืชที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ (man - made plant community) ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ก. สังคมพืชที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ (natural plant community) คือ สภาพสังคมของพืชป่า ซึ่งในเขตอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนจะเป็นป่าที่บบนภูเขาค่อนข้างสูงและมีระดับความสูงแตกต่างกันตั้งแต่ 300-2,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล สังคมพืชนี้จำแนกได้ออกเป็นป่าเบญจพรรณ, ป่าเต็งรัง, ป่าดิบเขา, ป่าสนเขาผสมก่อ และป่าดงดิบ

ข. สังคมพืชที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ (man - made plant community) สามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. พื้นที่ไร่ร้าง (cultivated area) ปรากฏในรูปของทุ่งหญ้าคา และพืชผลเกษตรที่ทิ้งอยู่ในพื้นที่ที่ชาวเขาและชาวเมืองอาศัยอยู่และอพยพไปแล้วพื้นที่ถูกทิ้งให้รกร้างจึงเป็นพื้นที่ไม้เบิกนำ

2. พื้นที่เกษตรกรรม (agricultural area) เป็นพื้นที่ราษฎรได้อาศัยอยู่ และทำการปลูกพืชเกษตรกรรมเพื่อการดำรงชีพจะเป็นการเกษตรพวกไร่เหมี้ยง (camellia sp.) , สวนกล้วย , ไร่ละหุ่งและนาข้าวปะปนอยู่

สัตว์ป่าหรือพันธุ์สัตว์ (fauna) ปรากฏว่าสัตว์ป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนมีทั้งหมด 126 ชนิดใน 1 วงศ์ จำแนกได้เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม นก สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก และ สัตว์เลื้อยคลานในจำนวนสัตว์ป่าที่พบทั้ง 126 ชนิด พบว่า 69 ชนิด (54.76%) มีระดับความชุกชุมมาก 52 ชนิด (41.27%) มีระดับความชุกชุมปานกลาง และ 7 ชนิด (5.56%) มีระดับความชุกชุมน้อย 1 ชนิด (0.79%) เป็นสัตว์ป่าสงวนและ 8.5 ชนิด (67.46%) เป็นสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตาม พ.ร.บ. สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ดังมีรายละเอียดดังนี้ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่สำรวจพบมีทั้งหมด 34 ชนิด เช่น เลียงผา , หมี้ควาย , เสือดาว ฯลฯ

นกหรือสัตว์ปีกจากการสำรวจพบมีทั้งหมด 53 ชนิดประกอบด้วยวงศ์ต่างๆ มากมาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของนกพื้นเมืองภาคเหนือสัตว์เลื้อยคลานที่สำรวจพบมีทั้งหมด 26 ชนิด และสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่สำรวจทั้งหมดมี 13 ชนิด

3. ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (historical and cultural resources) ซึ่งหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ยังไม่ปรากฏพบรายงานหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ในเขตอุทยานแห่งชาติแต่ประการใด แต่เนื่องจากในเขตอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนมีแหล่งชุมชนทั้งชาวเมืองและชาวเขา และเนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ และการดำรงชีวิตของชาวเขา ซึ่งมีอยู่ด้วยกันถึง 6 เผ่า สมควรรักษาไว้เพื่อประโยชน์ แก่การศึกษาหาความรู้ และการท่องเที่ยวของประชาชน ซึ่งในส่วนของ การดำรงชีวิตของชาวเมืองและหมู่บ้านป่าเหมี้ยงก็มีลักษณะพิเศษเกี่ยวกับการปลูกเหมี้ยงและการทำใบเหมี้ยงแบบพื้นเมือง ซึ่งอาจจัดให้เป็นกิจกรรมเสริมความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมได้ (กรมป่าไม้, ไม่ระบุปีที่พิมพ์ : 8 - 27)

สำหรับในด้านบทบาทและความสำคัญของอุทยานชาตินั้น เสรี เวชชบุษกร (ไม่ระบุปีที่พิมพ์ : 6 - 10) ตลอดจน ดร.รชนี เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เชษฐมาส (ไม่ระบุปีที่พิมพ์ : 10 - 13) ได้สรุปและให้ทรรศนะเกี่ยวกับบทบาท และความสำคัญของอุทยานแห่งชาติไว้ดังนี้ คือ บทบาทและความสำคัญของอุทยานแห่งชาติ ในขณะที่ความต้องการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของโลก และของแต่ละประเทศเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะประเทศในเขตร้อนซึ่งอัตราการเพิ่มของประชากรอยู่ในระดับสูง ดังนั้นการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติหรือพื้นที่อนุรักษ์ แบบอื่นๆ จึงเป็นเรื่องจำเป็น แต่ในประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย พื้นที่อุทยานแห่งชาติหลายแห่งที่ประกาศจัดตั้งแล้ว และที่อยู่ระหว่างเตรียมการประกาศ มีราษฎรเข้าไปตั้งถิ่นฐานและทำมาหากินโดยพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ ของพื้นที่อย่างผิดกฎหมายอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นเพื่อเป็นการลดแรงกดดันดังกล่าวผู้รับผิดชอบในการดูแลรักษาพื้นที่อุทยานแห่งชาติและนักอนุรักษ์ทุกกลุ่มทุกคน ควรจะทำความเข้าใจถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพและบทบาทของอุทยานแห่งชาติที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนาสังคม ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับชุมชน ทั้งนี้เพื่อจะได้ถ่าย

ทอดข้อเท็จจริงไปสู่กลุ่มคนต่างๆ ในโอกาสต่อไปอุทยานแห่งชาติสามารถนำประโยชน์มาสู่ชุมชนในภูมิภาค อย่างน้อย 14 ประการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. อุทยานแห่งชาติช่วยสร้างความมั่นคงด้านอุทกวิทยาป่าไม้ และพืชคลุมดินธรรมชาติ ทำหน้าที่คล้ายกับเป็น "ฟองน้ำ" ช่วยดูดน้ำฝนและควบคุมการไหลบ่าของน้ำตามผิวดิน รากของต้นไม้ที่ซ่อนไซไปตามชั้นดินจะทำให้น้ำฝนสามารถซึมลงสู่ดินได้อย่างเต็มที่ผิวดินที่ไม่มีป่าหรือต้นไม้ ซึ่งเท่ากับเป็นการลดปริมาณของน้ำที่ไหลบ่าตามผิวดิน จึงส่งผลให้มีปริมาณของน้ำที่ไหลบ่าตามผิวดินมีปริมาณน้ำไหลตามลำธารอยู่เสมอทุกฤดูกาล ไม่เว้นแม้แต่ฤดูแล้ง ในบางกรณีบทบาทและความสำคัญด้านอุทกวิทยานี้อาจให้ประโยชน์แก่ชุมชนมหาศาล มีมูลค่าคิดเป็นพันล้านบาทต่อปี ต่ออุทยานแห่งชาติ

2. อุทยานแห่งชาติช่วยคุ้มครองรักษาดิน ดินในเขตร้อนอย่างประเทศไทยเสื่อมคุณภาพอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากการชะล้างและการเผาไหม้ของธาตุอาหารตามผิวดิน ดังนั้นการป้องกันรักษาป่าไม้และพืชคลุมดินตลอดจนถึงก้านของต้นไม้ที่ตกหล่นตามธรรมชาติจะสามารถอนุรักษ์ขีดความสามารถในการผลิตของพื้นที่อุทยานแห่งชาติช่วยป้องกันการถล่มทลายของดินที่อาจมีอันตรายต่อชีวิตและเชื่อมพลังงานไฟฟ้าช่วยสร้างความคงทนให้ชายฝั่งทะเลและฝั่งแม่น้ำ ช่วยป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดกับแนวประภาคารัง และการประมงชายฝั่งอันเกิดจากการทับถมของตะกอน

3. อุทยานแห่งชาติช่วยควบคุมสภาพภูมิอากาศ เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าป่าธรรมชาติที่ไม่ถูกรบกวนจะช่วยทำให้ฝนตกในบริเวณใกล้เคียงอย่างสม่ำเสมอ โดยการคายระเหยความชื้นกลับไปสู่บรรยากาศและเรือนยอดของต้นไม้ มีส่วนช่วยทำให้บรรยากาศแปรปรวนจนทำให้เกิดฝน ซึ่งสิ่งนี้มีความสำคัญทำให้ฝนตกในช่วงฤดูแล้งและเป็นผลดีต่อการเกษตรมากยิ่งขึ้นกว่าลมมรสุมตามปกติ นอกจากนี้การที่มีป่าปกคลุมยังช่วยทำให้อุณหภูมิประจำถิ่นอยู่ในระดับต่ำซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเกษตร การคายน้ำ และการขาดแคลนน้ำจะต่ำลง) และทำให้คนท้องถิ่นได้รับอากาศค่อนข้างเย็นสบาย ไม่ร้อนจนเกินไป

4. อุทยานแห่งชาติช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชนิดที่ทดแทนได้ ผลผลิตทางชีวภาพภายใต้สภาพตามธรรมชาติเกิดขึ้นโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและโดยทั่วไปให้ผลผลิตสูงกว่ารูปแบบอื่นๆ ที่มนุษย์สร้างหรือทำขึ้นเช่น เนื้อไม้ของป่าต่างๆ ฯลฯ ปริมาณ และคุณภาพของการผลิตเหล่านี้จะแตกต่างกันไปทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของพื้นที่อนุรักษ์ อย่างไรก็ตามอุทยานแห่งชาติมิได้ประกาศจัดตั้งขึ้นเพื่อการนำผลผลิตจากพื้นที่มาใช้ประโยชน์โดยตรง แต่ต้องการเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของความสามารถในการผลิตของอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่ใช้ในการผลิตที่มนุษย์จัดสร้างขึ้นเอง เช่นสวนป่า เป็นต้น

5. เป็นแหล่งคุ้มครองรักษาทรัพยากรพันธุกรรม มนุษย์ใช้ประโยชน์จากพืชป่า และ สัตว์ป่าจำนวนหลายชนิดพันธุ์ เพื่อนำมาเป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และข้าวของ เครื่องใช้ต่างๆ และนักวิทยาศาสตร์เชื่อกันว่า ยังมีชนิดพันธุ์พืชป่าและสัตว์ป่าที่มีศักยภาพสามารถ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติอีกนับพันชนิดพืชหรือสัตว์เลี้ยงของคนทุกวันนี้ สามารถ อยู่ได้หรือปรับปรุงพันธุ์ให้ดีขึ้นได้อาจจำเป็นจะต้องมีการผสมพันธุ์กับชนิดพันธุ์ของพืชป่า หรือสัตว์ ป่าบ้างคุณค่าของทรัพยากรพันธุกรรมมีคุณค่าต่อมนุษย์มากมายทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ซึ่ง ทั้งหมดนี้คือเหตุผลที่จะต้องมีการสงวนรักษาแหล่งธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไปเพื่อรอการศึกษาค้นคว้า ทดลอง ก่อนที่จะนำทรัพยากรพันธุกรรมในเขตอุทยานแห่งชาติ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ใน อนาคต

6. เป็นแหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ เช่นเดียวกับทรัพยากรพันธุกรรม อุทยานแห่งชาติจัดว่าเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรทางชีวภาพที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อมวลมนุษย์ ในประเทศ และทั่วโลก เพราะอุทยานแห่งชาติจัดว่าเป็นแหล่งของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และปลา หลากหลายชนิด รวมทั้งที่เป็นถิ่นที่อาศัยตามธรรมชาติ ซึ่งทั้งพืชและสัตว์ชนิดต่างๆ สามารถเข้า มาหลบภัยและมารวมตัวกันสร้างเป็นระบบนิเวศที่สำคัญต่อความอยู่รอดของมนุษย์

7. อุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว พื้นที่อุทยานแห่งชาติทุก แห่งมีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งนันทนาการ และการท่องเที่ยวหากอุทยานแห่งชาติใดได้รับการวางแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และ นันทนาการก็จะส่งผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจต่อชุมชน ท้องถิ่นอย่างมากทีเดียวสำหรับในระดับชาติการท่องเที่ยวจะเป็นการนำเงินตราต่างประเทศมาสู่ ประเทศเป็นจำนวนมาก และในระดับท้องถิ่นการท่องเที่ยวและนันทนาการจะช่วยเป็นตัวกระตุ้น อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องมากมายอย่างเช่น การโรงแรม ร้านอาหาร ระบบการขนส่ง ของที่ระลึก เครื่องแกะสลัก และบริการนำเที่ยว

8. เป็นแหล่งอำนวยความสะดวกด้านนันทนาการ ชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวทั้ง ชาวไทย และชาวต่างประเทศ สามารถได้รับประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่างๆ ซึ่ง จัดบริการโดยอุทยานแห่งชาติและประโยชน์ด้านนันทนาการนี้จะมีคุณค่ามากขึ้นถ้าหากแหล่ง นันทนาการธรรมชาติในบริเวณใกล้เคียงมีอยู่น้อย หรือไม่มีอยู่เลย

9. เป็นแหล่งการจ้างงาน นอกจากอุทยานแห่งชาติจะสามารถรับคนเข้ามาทำงาน เป็นเจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างเป็นจำนวนพอสมควร อุทยานแห่งชาติยังสามารถทำให้เกิดการจ้างงาน ในท้องถิ่นตามมาอีกด้วยอย่างเช่น การจ้างงานเกี่ยวกับงานบริการต่าง ๆ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การปรับปรุง และสร้างถนนหนทาง และการจ้างงานเป็นไกด์ หรือผู้นำทางเป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ดังกล่าวจะเห็นได้ชัดเจนขึ้นหากภูมิภาค หรือท้องถิ่นที่อุทยานแห่งชาติตั้ง อยู่เป็นพื้นที่ หรือเขตที่มีผลผลิตด้านการเกษตรค่อนข้างต่ำ หรือมีคุณค่าทางการเกษตรน้อย

10. เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยและติดตามผลอุทยานแห่งชาติทุกแห่งสามารถใช้เป็นห้องปฏิบัติการตามธรรมชาติ เพื่อให้ผู้สนใจเข้าไปศึกษาวิจัยหรือทดลองทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์กายภาพชีวภาพ และสังคมตลอดจนการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ซึ่งผลของการศึกษาวิจัยเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและธรรมชาติเท่านั้น ยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค และของประเทศโดยรวมด้วย

11. เป็นแหล่งให้ความรู้และการศึกษา อุทยานแห่งชาติจัดว่าเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าต่อการศึกษาและเรียนรู้ของคนทุกกลุ่ม ได้แก่ผู้มาเยือน นักท่องเที่ยว นักเรียน และนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับสาขาวิชาเฉพาะเช่น ชีววิทยา นิเวศวิทยา ธรณีวิทยา ภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจสังคม ฯลฯ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถใช้จ่ายเป็นค่าเพื่อให้นักศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา หรือการอนุรักษ์ นอกจากนี้ประโยชน์ดังกล่าวยังเกิดกับคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

12. อุทยานแห่งชาติสามารถช่วยรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้กับอุทยานแห่งชาติมักจะได้รับผลประโยชน์อย่างชัดเจนจากการที่มีสิ่งแวดล้อมซึ่งให้คุณค่าแก่ชีวิต เช่น อุทยานแห่งชาติสร้างความสวยงามรื่น และช่วยดูดซับมลพิษต่างๆ ตลอดจนเป็นแหล่งสงบเงียบต่างไปจากสิ่งแวดล้อมแบบอื่น ๆ จะเห็นว่ามูลค่าของที่ดินที่อยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติมีราคาสูงขึ้นถ้าคนภายนอกเข้ามาปลูกบ้านตากอากาศในบริเวณดังกล่าว นอกจากนี้การพัฒนารีสอร์ทหรือโรงแรม มีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นเพราะคุณภาพของสิ่งแวดล้อมรอบอุทยานแห่งชาติเป็นตัวดึงดูดการลงทุน

13. อุทยานแห่งชาติช่วยรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม การมีอุทยานแห่งชาติจะเป็นตัวช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ใกล้เคียงและภูมิภาคเพราะอุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และขยายพันธุ์ของสัตว์ป่านานาชนิด ตัวอย่างเช่น ประชากรนกจะช่วยควบคุมแมลง และโรคที่มีผลร้ายต่อพื้นที่เกษตรที่อยู่รอบ ๆ ค้างคาว นก และผึ้งในป่าธรรมชาติจะช่วยให้มีการผสมเกสรดอกไม้ของเกษตรกรที่อยู่ใกล้เคียงเป็นต้น

14. เป็นแหล่งสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ประชากรในภูมิภาค แม้จะไม่สามารถวัดหรือประเมินกันอย่างชัดเจนได้แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าอุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งที่สร้างความภูมิใจแก่คนในภูมิภาค และท้องถิ่นอย่างเช่น การบริจาคทรัพย์ หรือวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติโดยบุคคล หรือหน่วยงานต่างๆ ซึ่งให้เห็นว่าคนเหล่านั้นมีความยินดี และพึงพอใจในสมบัติส่วนรวมในภูมิภาคของตน เป็นต้น

ความสำคัญ และประโยชน์ของอุทยานแห่งชาติดังที่กล่าวข้างต้น แม้จะเห็นเป็นรูปธรรมมาน้อยแตกต่างกัน หรือเกิดขึ้นในช่วงเวลาแตกต่างกัน หรือตกอยู่กับกลุ่มคนแตกต่างกัน

แต่เป็นสิ่งสะสมเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้คุณค่างรวมที่มีต่อภูมิภาค และท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตามข้อดีประโยชน์ทั้ง 14 ข้อ อาจไม่สามารถได้รับพร้อมกันทั้งหมดจากอุทยานแห่งชาติแต่ละแห่ง ประโยชน์บางข้ออาจเกิดขึ้นในทันทีทันใดที่มีการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้น ในขณะที่ประโยชน์บางอย่างจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีมาตรการในการจัดการที่ถูกต้องและเหมาะสมเท่านั้น

สำหรับการแบ่งเขตการจัดการ ดรรชนี เอ็มพันส์ และสุรเชษฐ์ เศรษฐมาลี (ไม่ระบุปีพิมพ์ : 19 - 20) ได้อธิบายถึง การแบ่งเวลาการจัดการอุทยานแห่งชาติเป็นเครื่องมือที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการจัดการอุทยานแห่งชาติก็คือ การจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตต่าง ๆ เพื่อสะดวกในการบริหาร และการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการแบ่งเขตพื้นที่เป็นกระบวนการกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติให้สอดคล้องกับสถานภาพและศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และใช้เป็นแนวทางในการควบคุมกิจกรรมการจัดการ โดยปกติการแบ่งเขตพื้นที่จะกระทำควบคู่ไปกับการวางแผนและผลลัพธ์ของการแบ่งเขตนี้จะปรากฏเป็นแผนที่พร้อมระบุความหมายและกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์อย่างชัดเจน เขตการจัดการของอุทยานแห่งชาติโดยทั่วไปจะมี 3 เขต แต่บางพื้นที่อาจต้องแบ่งมากกว่า 3 เขตก็ได้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็น และความเหมาะสม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เขตบริการ (service zone) หรืออาจเรียกว่า เขตการใช้ประโยชน์อย่างเข้มข้น (intensive use zone) หมายถึง เขตที่แบ่งไว้เพื่อการพัฒนาสิ่งก่อสร้าง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ได้แก่ อาคารสถานที่เพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น ที่ทำการ บ้านพัก โรงเก็บพัสดุครุภัณฑ์ โรงเรียนสำหรับสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยวเช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พักแรมที่เป็นอาคารบ้านพัก ร้านค้า ร้านอาหาร ลานจอดรถ ห้องสุขา ฯลฯ ปกติแล้วพื้นที่หรือบริเวณที่เหมาะสมสำหรับเขตบริการ ควรเป็นบริเวณที่อยู่ใกล้กับเส้นทางคมนาคมหลักหรือสามารถเข้าออกได้สะดวกมีความลาดชันค่อนข้างต่ำอยู่ใกล้แหล่งน้ำและควรเป็นบริเวณที่สภาพธรรมชาติเสื่อมโทรม หรือถูกทำลายไปแล้ว อุทยานแห่งชาติหนึ่งๆ อาจกำหนดให้มีเขตบริการเพียงจุดเดียว หรือหลายจุดก็ได้ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ และปริมาณการใช้ประโยชน์ แต่ควรมีพื้นที่รวมกันไม่เกินร้อยละ 5 ของพื้นที่

2. เขตนันทนาการ (recreation zone) หมายถึง เขตที่รวมเอาสิ่งที่น่าสนใจ หรือจุดสนใจต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ไว้เข้าด้วยกันเช่น น้ำตก ถ้ำ แหล่งน้ำขนาดใหญ่ จุดชมวิว ทางสะดวกเท่าที่จำเป็นแก่การเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของประชาชนเท่านั้น เช่น ที่จอดรถ ห้องสุขา ตัวกลางสื่อความหมายธรรมชาติ เป็นต้น เขตนันทนาการนี้มีเนื้อที่ไม่น้อยนอนขึ้นอยู่กับลักษณะเด่นของพื้นที่ว่ามีมากน้อยแค่ไหนและประชาชนมีความพอใจจะใช้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด

3. เขตป่าเป็ลี่ยว (primitive zone) หรืออาจเรียกว่า เขตสงวนสภาพธรรมชาติ (environmental preservation zone) หมายถึง บริเวณที่มีสภาพสมบูรณ์ และมีความเปราะบางหรือเกิดผลกระทบได้ง่าย (หากให้มีการใช้ประโยชน์โดยไม่มีการควบคุม) ตลอดจนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารปกติจะไม่มี การอนุญาตให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใด ๆ ทั้งสิ้นนอกจากจัดให้มีทางเท้าแบบง่าย ๆ ให้นักนันทนาการที่นิยมเดินป่า และศึกษาธรรมชาติได้เข้าไปใช้ในบางฤดูกาล เขตป่าเป็ลี่ยวนี้โดยมากจะมีเนื้อที่กว้างใหญ่ บางกรณีจะมีเนื้อที่ถึงร้อยละ 90 - 95 ของพื้นที่ทั้งหมด

สาระสำคัญเกี่ยวกับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2538 : 206 - 207) ได้กล่าวถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติและ การมีส่วนร่วมของท้องถิ่นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ตั้งอยู่บนพื้นฐานของโลกทรรศน์ที่เน้นการชูตรีดทรัพยากรธรรมชาติ เราจะเห็นได้ว่าสรรพสิ่งทั้งหลายในธรรมชาติถูกมองว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ และมีค่าทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติคือ สินค้ามีไว้สำหรับการพัฒนา และการใช้เพื่อการผลิต โดยมีการแสวงหากำไรสูงสุดเป็นเป้าหมายหลัก โลกทรรศน์แบบนี้ได้นำไปสู่การทำลายล้างโลกธรรมชาติอย่างกว้างขวาง ในระยะหลัง ๆ นี้เอง การล่มสลายของระบบนิเวศได้กระตุ้นให้บุคคลหลายกลุ่ม หลายวงการเริ่มมองเห็นความจำเป็นของการอนุรักษ์ธรรมชาติ ในปัจจุบันการพัฒนา และการอนุรักษ์ได้กลายเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญมากขึ้น ในกระบวนการวางนโยบาย และวางแผนของไทย แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดการอนุรักษ์ที่มาจากข้างบนก็ยังคงเป็นแนวคิดที่แฝงไว้ด้วย การมองประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลักสำคัญ โดยมีการคำนึงถึงมิติทางนิเวศบ้าง การอนุรักษ์แบบนี้ต้องการย้ำว่า ทรัพยากรธรรมชาติควรจะถูกใช้อย่างมีเหตุผลเพื่อการพัฒนา ทั้งนี้จะต้องมีการทำลาย หรือการกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของอนุชนรุ่นหลัง การอนุรักษ์ในความหมายนี้คือ การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพโดยป้องกันไม่ให้มีการสูญเปล่า พร้อม ๆ กับรักษาคุณภาพ และประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติให้ดำรงอยู่ แนวคิดการอนุรักษ์ที่มาจากข้างบนคงไม่อาจสร้างความยั่งยืนยาวนานให้แก่การพัฒนาได้ (sustainable development) ในภาคปฏิบัติแนวคิดนี้ยังคงเปิดโอกาสให้มีการชูตรีดทรัพยากรธรรมชาติเพื่อแสวงหากำไรต่อไปได้ ดังจะเห็นได้จากนโยบายป่าไม้ของไทย ซึ่งมีทั้งมิติของการอนุรักษ์ และการทำธุรกิจทั้ง ๆ ที่ป่าไม้ของเราอยู่ในสถานการณ์ที่วิกฤติที่สุดแล้ว

แนวคิดของการอนุรักษ์ที่แท้จริง และถูกต้อง คงจะต้องมาจากข้างล่างนั่นคือ จากประชาชนที่อยู่ในท้องถิ่นและดำรงชีวิตท่ามกลางธรรมชาติที่กำลังถูกทำลายอย่างหนักในแนวคิดนี้ ทรัพยากรธรรมชาติทั้งปวงจะได้รับการดูแลด้วยความรัก ความห่วงใย และความเคารพ การสนองความต้องการของประชาชนจะอยู่ในขอบเขตที่สอดคล้องกับระบบนิเวศ และกฎเกณฑ์ของธรรม

ชาติ การอนุรักษ์แนวนี้จะให้ความสำคัญสูงแก่เรื่องการพิทักษ์รักษา (preservation) โดยไม่ให้ทรัพยากรธรรมชาติต้องถูกนำไปใช้เพื่อการพัฒนา ในขณะที่เดียวกันก็มีการเน้นเรื่องการคุ้มครอง (protection) โดยไม่ให้มีการทำลายทรัพยากร เนื่องจากมีการใช้มากเกินไปการอนุรักษ์ที่มาจากข้างล่างเปิดโอกาสให้ระบบนิเวศมีเวลายาวนานพอที่จะสามารถฟื้นฟูตนเองได้

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 183 - 187) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้ (contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมติดชอ กับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ภาพที่ 1 แสดงปัจจัยในการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมจึงประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ

1. การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นการข้องเกี่ยวทั้งตัว (self) ไม่ใช่เฉพาะเพียงแต่เกี่ยวข้องด้านกำลังกาย หรือทักษะ กล่าวคือ ผู้มีส่วนร่วมจะมีส่วนเกี่ยวข้องทางจิต (ego - involved) ไม่เพียงแต่เฉพาะด้านการทำงาน (task - involved)

2. การกระทำการให้ เมื่อผู้มีส่วนร่วมได้บังเกิดความเกี่ยวข้องด้านจิตใจและอารมณ์ แล้วก็เท่ากับเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยเหตุนี้การมีส่วนร่วมจึงเป็นมากกว่าการยินยอม (consent) ที่จะกระทำตามคำสั่ง ซึ่งเป็นการกระทำโดยปราศจากการยินยอม พร้อมใจ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมจึงเป็นความสัมพันธ์ทางอารมณ์และจิตใจแบบ "ยุคลิวีตี" คือมีการติดต่อสื่อสารทั้งไปและกลับระหว่างบุคคลนั้นและกลุ่ม

3. การร่วมรับผิดชอบ เมื่อเกิดการเกี่ยวข้องด้านจิตใจ อารมณ์ และได้กระทำการให้แก่สถานการณ์กลุ่มนั้นแล้ว ผู้มีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมติดชอ กับกลุ่มนั้นด้วย เพราะ

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการทางสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง (self - involved) กับกลุ่ม และต้องการเห็นผลสำเร็จของการทำงานนั้นด้วย จึงเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม โดยสรุปแล้ว อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

Participation = cooperation + coordination + responsibility

ภาพที่ 2 แสดงถึงกระบวนการการมีส่วนร่วม

ความร่วมมือร่วมใจ หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

การประสานงาน หมายถึง ห่วงเวลาและลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพในการทำกิจกรรมหรือการงาน

ความรับผิดชอบ หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการกระทำงานและในการทำให้เชื่อถือไว้วางใจ

ดังนั้น การมีส่วนร่วม จึงอาจหมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความตั้งใจ(ความร่วมมือร่วมใจ) โดยกระทำการงานดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพ คือถูกจังหวะ และเหมาะสม(การประสานงาน) กับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่า เชื่อถือไว้ใจได้ (ความรับผิดชอบ)

โดยนัยดังกล่าวนี้การมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกัน เป็นกลุ่ม (teamwork) อีกด้วย

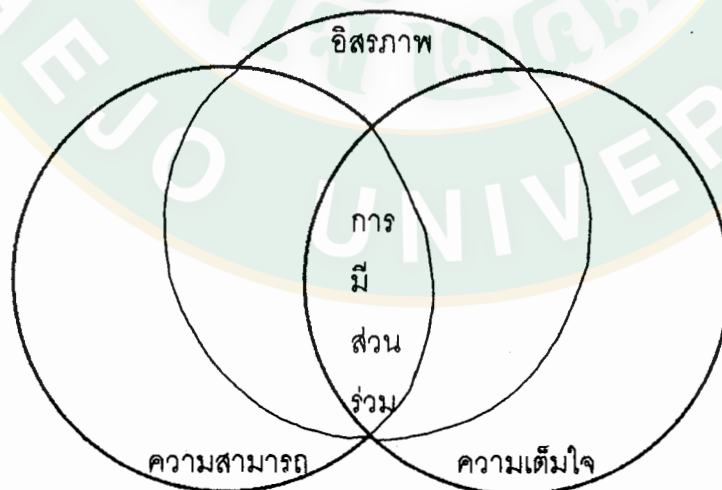
นอกจากนี้แล้ว การมีส่วนร่วมยังเป็นวิธีการที่ทรงประสิทธิภาพในการเสริมสร้างและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนร่วม เข้าใจสถานการณ์ และอุทิศตนมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนานั้น

การมีส่วนร่วมยังเป็นกระบวนการปรับปรุงการทำงาน หรือกิจกรรมของกลุ่มให้ดียิ่งขึ้นไปอีก

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม (Conditions for Participation)

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาต้องเริ่มต้นจากประชาชน (start where the people are) และประชาชนต้องช่วยตนเอง (self - help) ซึ่งเท่ากับหมายความว่า การที่ประชาชนจะริเริ่มและช่วยตนเองได้นั้น ประชาชนต้องมีโอกาสที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจการพัฒนาชุมชนเสียก่อน กล่าวคือ ต้องมีเงื่อนไขสำคัญอย่างน้อย 3 ประการดังนี้

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (freedom to participate)
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (ability to participate)
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (willingness to participate)

ภาพที่ 3 แสดงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

หากไม่มีอิสรภาพ ไม่มีความสามารถ และไม่มีใจเต็มใจแล้วไซ้ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะไม่เกิดขึ้นเลย

นอกจากเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการดังกล่าวแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้

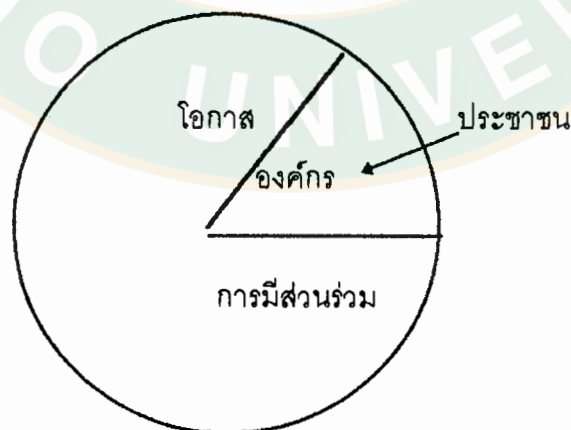
1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมในสถานการณ์ฉุกเฉิน
2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินค่าผลตอบแทนที่จะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกันทั้ง 2 ฝ่าย
5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคม หากจะมีส่วนร่วม

สมมติฐานของการมีส่วนร่วม (Assumptions of participation)

การส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น จำต้องคำนึงถึงสมมติฐาน

3 ประการคือ

1. ประชาชนควรมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการพัฒนา
2. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด
3. ควรให้เป็นการมีส่วนร่วมที่ผ่านองค์กรประชาธิปไตย

ภาพที่ 4 แสดงสมมติฐานของการมีส่วนร่วม

นอกจากนี้ มนตรี เตชะตามี (2535 : 11 - 12) ได้อ้างถึงคำว่า การมีส่วนร่วม (participation) มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ว่า การมีส่วนร่วมคือ การที่ประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจ และสังคม ในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นทางการเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 2) อ้างใน บัณฑิต พรรคทิงและคณะ (2532 : 3) นอกจากนี้ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2525 : 183) ได้ให้ทรรศนะว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (group situation) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้ (contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

Syavehagen ในปรัชญา เวสารัชช (2528 : 3) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในแง่ของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมว่าเป็น "กิจกรรมที่จัดขึ้น... โดยกลุ่มสังคมมีฐานะค่าสามารถแสดงความต้องการหรือเสนอข้อเรียกร้องเพื่อปกป้องผลประโยชน์ร่วมของกลุ่ม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์บางประการทางสังคม เศรษฐกิจ หรือการเมือง "บุญทันและธนศ (2529 : 5) ใน นำชัย ทนุผลและสุนิลา ทนุผล (ไม่ระบุปี พ.ศ : 144) กล่าวว่า การร่วมมือกันคือการช่วยกันทำกิจกรรมร่วมกันอย่างพร้อมเพรียงกัน นอกจากนี้ปรัชญา เวสารัชช (2528 : 5) ได้กล่าวให้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่าเป็นการที่ประชาชนเข้าเกี่ยวข้องโดยการใช้ความพยายาม หรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตนในกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาชุมชน

นำชัย ทนุผล (2529 : 116 - 117) ในศิริวรรณ วงศ์สมบัติ (2533 : 8) ได้สรุปว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นขบวนการที่ประชาชน มีการร่วมมือร่วมใจในการระบุปัญหาความต้องการ การวางแผน และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหที่ตนประสบอยู่ และร่วมมือดำเนินกิจกรรมนั้นให้บรรลุ และลุล่วงไปเพื่อผลประโยชน์ของชุมชนนอกจากนั้นการมีส่วนร่วมยังจะช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบ และความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับประชาชนทำให้เกิดการดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่วางไว้ดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางได้

Cohen และ Uphoff ได้เสนอใน ปรัชญา เวสารัชช (2528 : 13) ว่าการมีส่วนร่วมอาจแบ่งได้ 3 ประเภทคือ การมีส่วนร่วม โดยอาสาสมัคร โดยได้รับรางวัลตอบแทน และโดยถูกบังคับ ในลักษณะเดียวกับข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญในการประชุม ณ องค์การสหประชาชาติ เมื่อ

พ.ศ. 2521 ในปรัชญา เวสารัชช์ (2528: 13) กล่าวไว้ว่ามีลักษณะใกล้เคียงกันคือ แบ่งประเภทการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาว่าการมีส่วนร่วมนี้เริ่มขึ้นได้อย่างไรและเสนอว่ามี 3 ประเภทคือ

1. การมีส่วนร่วมซึ่งเกิดขึ้นเอง โดยมีได้มีการแทรกแซง(spontaneous) เป็นลักษณะการร่วมซึ่งผู้ร่วมเต็มใจเกิดจากระดับฐานล่าง มิได้มีการสนับสนุนจากภายนอก

2. การมีส่วนร่วมโดยการชักจูง (induced) โดยมีการสนับสนุนให้อาณัติ และเป็นขอบเป็นทางการ

3. การมีส่วนร่วมโดยถูกบังคับ(coerced) มีลักษณะบังคับขู่เข็ญให้เข้าร่วมถึงแม้การมีส่วนร่วมอาจเกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะ แต่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าในระยะยาวนั้น การมีส่วนร่วมโดยบังคับ และขาดการสนับสนุนจากประชาชนจะก่อผลเชิงลบ และบั่นทอนความสนใจของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนา (ปรัชญา เวสารัชช์, 2528 : 14)

นำชัย ทนุผล และสุนิลา ทนุผล (ไม่ระบุปีพิมพ์ : 145- 46) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ที่ครอบคลุมกระบวนการดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการระบุปัญหา และสาเหตุของปัญหา ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะประชาชนเป็นผู้ประสบปัญหา ย่อมรู้ปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เมื่อประชาชนในชุมชนได้มีส่วนเข้ามา มีบทบาทในการระบุปัญหาแล้ว ขั้นตอนไปคือ การร่วมกันวางแผนโครงการดำเนินกิจกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการ หรือแก้ปัญหของพวกเขาด้วยตัวเอง การที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแรง ร่วมใจในการตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขปัญหา และแนวทางดำเนินกิจกรรมนี้ จะมีผลทำให้พวกเขาเหล่านี้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (sense of belonging) ในกิจกรรมนั้น และจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมที่วางไว้

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมใจกันในการเป็นเจ้าของกิจกรรม และผลงานที่ปรากฏ

4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล เมื่อค้นหาข้อดี และข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้กรมป่าไม้ (2538 : 25 - 26) ยังได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของราษฎรเสริมอีกว่า ในทางหลักวิชาการการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนามีลักษณะทำนองเดียวกันกับการมีส่วนร่วมทางสังคมของราษฎรในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งมีอยู่สองระดับคือ บุคคลมีส่วนร่วม และครอบครัวมีส่วนร่วม

1. บุคคลมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ราษฎรแต่ละบุคคลไปร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ พอใจ สนใจ และเต็มใจ โดยมีได้หวังผลตอบแทนเป็นเงินทองแต่อย่างใด เป็นการไปร่วมกิจกรรมเพื่อความเจริญก้าวหน้าของหมู่บ้าน ตำบล หรือท้องที่ของตนเอง

อยู่อาศัยทำมาหากินมานานปี เช่น การอาสาสมัครทำถนนในหมู่บ้าน ก่อสร้างศาลากลางบ้าน เป็นเกษตรหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน และกลุ่มต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว

2. ครอบครัวมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ราษฎรที่ทั้งครอบครัวคือ พ่อ แม่ ลูก ๆ และญาติพี่น้อง ไปร่วมกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจ พอใจ สนใจ และเต็มใจ โดยมีได้หวังผลตอบแทนเป็นเงินทองแต่อย่างใดเช่นกัน เช่น การลงแรงอาสาสมัครทั้งครอบครัวในการทำถนนเข้าหมู่บ้าน ก่อสร้างศูนย์พัฒนาตำบล ทำการปลูกป่าเพื่อชุมชนในที่ดินสาธารณูปโภคโยชน์ของหมู่บ้าน ตำบล เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาจึงกระทำได้ทั้งในระดับบุคคล และกลุ่ม หรือครอบครัว ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่หมู่บ้าน หรือชุมชนทั้งนั้น แต่ที่สำคัญก็คือ การไปร่วมกิจกรรมพัฒนา เพื่อหมู่บ้านหรือชุมชนเป็นส่วนร่วมมิใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือของกลุ่มผลประโยชน์ที่ตนสังกัดอยู่เท่านั้น ดังนั้นในการก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในหมู่บ้าน หรือชุมชน เจ้าหน้าที่ควรกระตุ้น และสอนราษฎรให้ปฏิบัติตามขั้นตอนของทฤษฎีการกระทำในชุมชนของการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมระบุดังปัญหา เพื่อตอบสนองความต้องการ หรือแก้ไขปัญหามาของพวกเขาโดยเข้ามาร่วมมือในการตัดสินใจหาแนวทางที่ถูกต้องตลอดจนร่วมมือร่วมใจในกิจกรรมที่วางไว้

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนจังหวัดลำปาง ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมระบุดังปัญหา เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหามาของพวกเขาโดยเข้ามาร่วมมือร่วมใจในการตัดสินใจหาแนวทางที่ถูกต้องตลอดจนร่วมมือร่วมใจในกิจกรรมที่วางไว้ นอกจากนี้จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ และหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ จะเป็นแหล่งของการได้มาซึ่งรายได้ต่อทั้ง 6 กิจกรรม คือ การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ การจัดบริการด้านพาหนะรับ-ส่ง การจัดบริการด้านที่พัก การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจัดบริการด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก

ดังจะเห็นได้ว่าโครงการต่าง ๆ ไม่ว่าจะดีเลิศขนาดไหนหัวใจสำคัญของการพัฒนาให้เกิดความเจริญในด้านต่าง ๆ ต้องดูความพร้อมของท้องถิ่นด้วย อุทยานแห่งชาติก็เช่นเดียวกัน การจะแก้ไขปัญหามาในกรณกรกพื้นที่การปราบปรามผู้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ทุกฉบับหรือแม้กระทั่งการแก้ปัญหาในด้านอื่น ๆ จะต้องดูความพร้อมของท้องถิ่นด้วย โดยความร่วมมือร่วมใจสิ่งทีควรคำนึงถึงคือ การเคารพความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยสนับสนุนความคิดที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นควรตัดสินใจพัฒนาอย่างทีเขาอยากให้เป็นในลักษณะการผนวกชุมชนเข้ากับโครงการการท่องเที่ยวอย่างผสมกลมกลืนกัน การรณรงค์ ให้เกิดความร่วมมือ และการมี

ส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นจะเป็นผลของการเพิ่มประสิทธิภาพ ในการทำงานร่วมกันอันเป็นการนำไปสู่การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเป็นผลสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์

ภาคสรุป

(Overview)

อุทยานแห่งชาติ เป็นเขตพื้นที่อนุรักษ์ในถิ่นธรรมชาติทำหน้าที่ ที่คุ้มครองสภาพธรรมชาติไว้ให้คงเดิมเพื่อเป็นสถานที่ท่องเที่ยว และยังเป็นสถานที่ศึกษารธรรมชาติที่เป็นสมบัติร่วมกันของทุกคน ดังนั้นการมุ่งเน้นการขยายตัวของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว เพียงอย่างเดียว โดยขาดการวางแผนที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยวไม่มีความพร้อมในการรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยว (carrying capacity) การไม่คำนึงต่อจิตสำนึก และความรับผิดชอบของประชาชนย่อมทำให้เกิดปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย และส่งผลกระทบต่อชนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามถูกทำลาย ตลอดจนความเป็นอยู่ดั้งเดิมถูกเปลี่ยนแปลงไป

อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง จัดเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งหนึ่งที่ประสบปัญหาในเรื่องของการบุกรุกทำลายป่า การล่าสัตว์ หรือแม้กระทั่งการไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน การทำมาหากินส่วนใหญ่อาศัยป่า ดังนั้นจึงเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับ พ.ร.บ.อุทยานแห่งชาติอยู่เสมอ ถึงแม้ว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมากมาในแต่ละปี แต่ประชาชนเหล่านั้นก็ไม่ได้รับผลประโยชน์หรือรายได้จากนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นเลย

การนำหลักแนวความคิด "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์" เข้ามาดำเนินการแก้ไข โดยการให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตามความพอใจในแต่ละกิจกรรม ดังนี้ คือ การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ การจัดบริการด้านพาหนะรับ-ส่ง การจัดบริการด้านที่พัก การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจัดบริการด้านการแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่จะทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์และรายได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จำเป็นต้องให้ประชาชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วม (local participation) ในการวางแผนการตัดสินใจ การจัดการเพื่อให้คนในท้องถิ่น เกิดความภูมิใจ และมีการได้รับผลประโยชน์ต่อกิจกรรมต่าง ๆ จนเกิดความรัก และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และให้ความร่วมมือและประสานงานกับอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนจังหวัดลำปาง จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาตลอดจนรักษาทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ไว้ให้คงอยู่ตลอดไปได้ และจะเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่จะใช้กันในอนาคตต่อไป

บทที่ 3 วิธีการวิจัย

(RESEARCH METHODOLOGY)

การวิจัยเรื่อง ความต้องการในการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ได้มีการกำหนดวิธีการวิจัยไว้ดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

(Locale of the study)

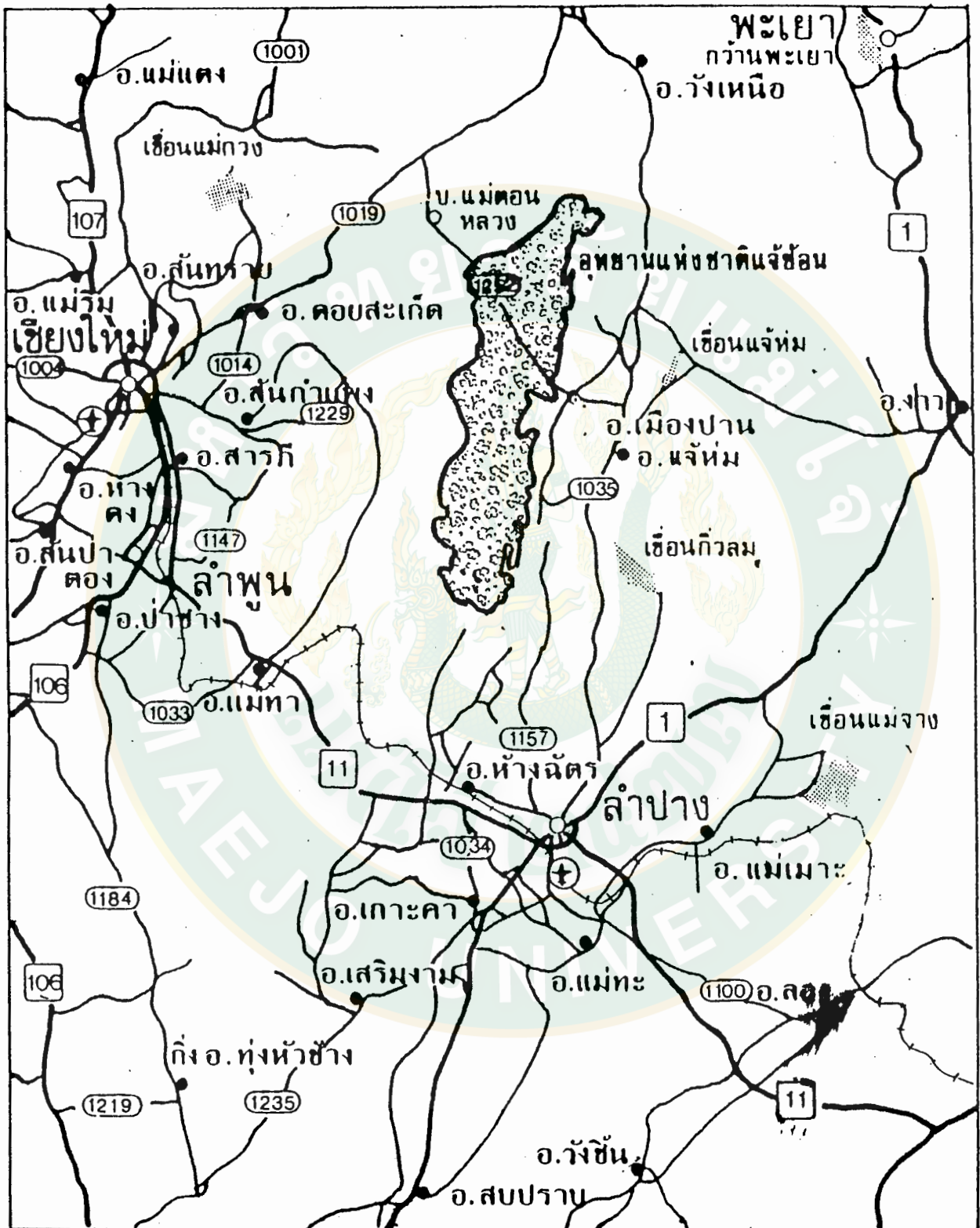
การวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ตั้งอยู่บริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ท้องที่อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง อยู่ระหว่าง เส้นรุ้งที่ 18 องศา 30 ลิปดาเหนือ ถึงเส้นรุ้งที่ 19 องศา 10 ลิปดาเหนือ และอยู่ระหว่างเส้นแวงที่ 99 องศา 20 ลิปดา ตะวันออกถึงเส้นแวงที่ 99 องศา 55 ลิปดา ตะวันออก เขตอุทยานแห่งชาติครอบคลุมพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติแม่สูก ป่าแม่สอย ป่าแม่ต๋อยฝั่งซ้าย และป่าแม่ต๋อยฝั่งขวา มีเนื้อที่ประมาณ 768 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 480,000 ไร่ ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การปกครองของตำบลแจ้ซ้อน ตำบลบ้านขอ ตำบลทุ่งกว๋าว ตำบลหัวเมือง และตำบลเมืองปาน อำเภอเมืองปาน อำเภอแจ้ห่ม และตำบลบ้านด้า อำเภอเมืองลำปาง, ตำบลวังใต้ และตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2531 ลำดับที่ 58 ของประเทศไทย (กรมป่าไม้, ไม้ระบุปีพิมพ์ : 3)

แผนที่การเดินทางสู่

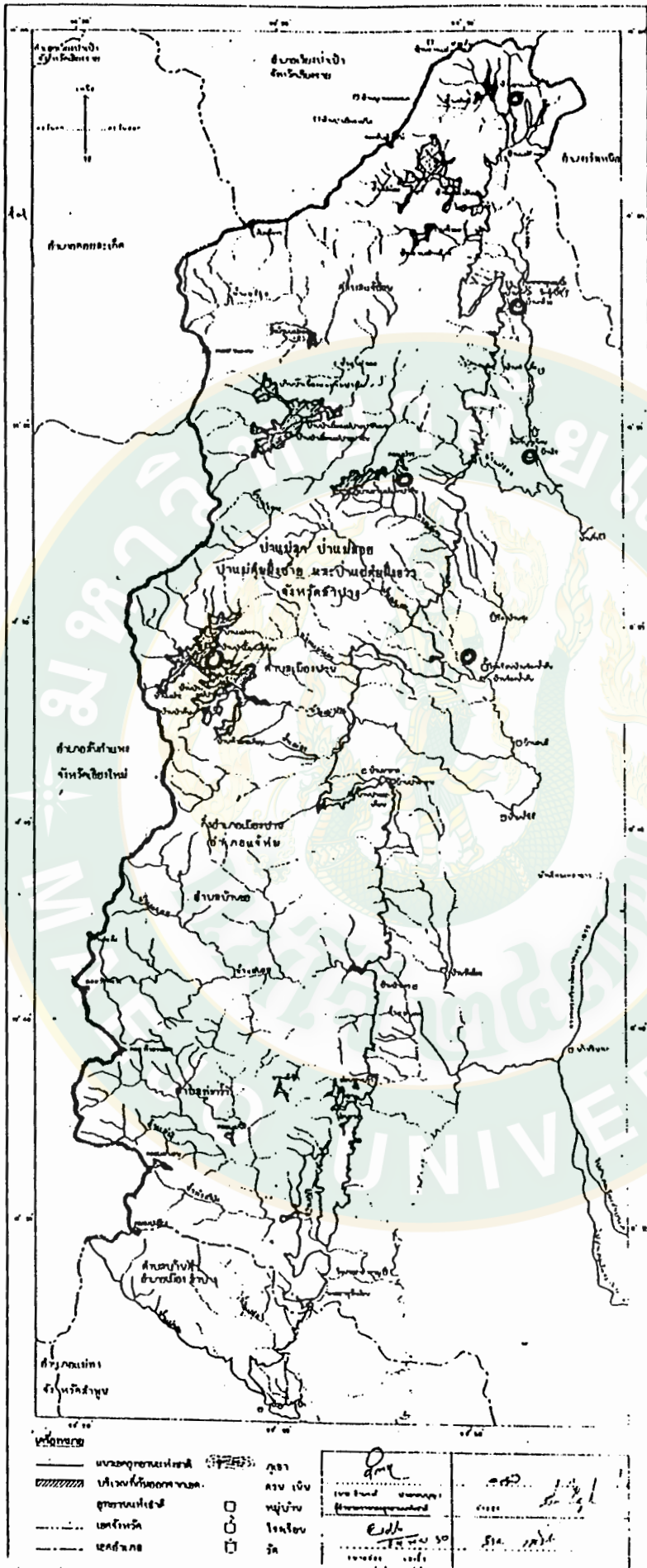
อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน

0 10 20 km

ภาพ 5 แผนที่การเดินทางสู่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน

ภาพ 6 แผนที่แสดงหมู่บ้านที่ดำเนินการวิจัยและทดสอบเครื่องมือ

เหตุผลที่ต้องเลือกอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง เพื่อดำเนินการวิจัยมีดังนี้

1.) อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน เป็นอุทยานแห่งชาติทางภาคเหนือของไทย ซึ่งมีลักษณะทางธรรมชาติและมีสภาพป่าที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของแม่น้ำวัง ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ สัตว์ป่านานาชนิด มีจุดเด่นทางธรรมชาติที่สวยงาม เช่น น้ำตก, ถ้ำ และน้ำพุร้อน นอกจากนี้ยังมีขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนท้องถิ่น และชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ยังคงไว้

อยู่

2.) เนื่องจากพื้นที่รับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อนกว้างใหญ่มาก เมื่อเทียบกับอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ดูแล อัตราการบุกรุกทำลายป่ายังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับการไม่ได้รับความร่วมมือจากประชาชนท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องนำรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เข้าไป เพื่อต้องการทราบว่าจะมีความต้องการในการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบใดมากน้อยแค่ไหน เพื่อจะสามารถแก้ไขปัญหาคือจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ซึ่งเป็นสถานที่ทำงานของผู้วิจัยเอง ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ผู้ให้ข้อมูล

(The respondents)

การวิจัยครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลหัวเมือง และตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง เนื่องจากพื้นที่ของทั้ง 2 ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะมีลักษณะทางธรรมชาติที่เด่น มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ มีขนบธรรมเนียมของความเป็นอยู่ชาวท้องถิ่น และชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ คงอยู่ ซึ่งเหมาะที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเรื่องนี้ หน่วยของการวิเคราะห์ในการวิจัยคือ หัวหน้าครอบครัว ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 1955ครอบครัว โดยแบ่งเป็น 2 ตำบล คือ ตำบลแจ้ซ้อน มีจำนวน 6 หมู่บ้าน และตำบลหัวเมือง มีจำนวน 6 หมู่บ้าน ซึ่งแต่ละหมู่บ้านได้รับคำแนะนำข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน เช่นเดียวกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (cluster or area sampling) โดยวิธีจับสลากเลือกมาตำบลละ 3 หมู่บ้าน เป็นตัวแทนของประชาชนทั้งหมด (ดังรายละเอียดในตาราง 2) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ครั้งนี้จำนวน 925 คน โดยมีขั้นตอนการสุ่มตัวอย่างดังนี้คือ

1.) คำนวณหาจำนวนตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนประชากรทั้งหมดโดยให้สูตร

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

$$n = \frac{925}{1 + 925 (0.10)^4}$$

$$= 90$$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 e = ความคลาดเคลื่อนที่กำหนดว่าจะให้มีระดับนัยสำคัญเป็น (0.10)

2.) เนื่องจากแต่ละหมู่บ้านมีจำนวนประชากรไม่เท่ากัน ดังนั้นผู้วิจัยจะสุ่มตัวแทนจากแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งมีการคำนวณตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้สูตร

$$n_1 = \frac{nN_1}{N}$$

เมื่อ n = จำนวนตัวอย่างทั้งหมด
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 N_1 = จำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน
 n_1 = จำนวนตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน

3.) เมื่อคำนวณจำนวนตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านแล้ว ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนประชากรโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยวิธีจับฉลากดำบิลละ 3 หมู่บ้าน ซึ่งผลการสุ่มตัวอย่างมีดังนี้

ตาราง 2 แสดงจำนวนตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร	จำนวนประชากรตัวอย่าง
บ้านหลวง	332	32
บ้านป่าเมี่ยง	107	10
บ้านใหม่พัฒนา	59	6
บ้านกล้วย	150	15
บ้านไร่	152	15
บ้านทุ่งยาง	125	12
รวม	925	90

ตัวแปร และการวัดตัวแปร

(Variables and Measurement)

การวิจัยครั้งนี้ตัวแปรเป็นลักษณะเฉพาะตัวบุคคลซึ่งเป็นนามธรรม (construct) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในปัญหาการวิจัยได้กระจ่างตรงกันจึงจำเป็นต้องนิยามศัพท์ปฏิบัติการลักษณะส่วนบุคคลและสังคม (operational definition) ดังนี้

อายุ หมายถึง จำนวนปีที่เกิดมาของผู้ให้ข้อมูลนับตั้งแต่เกิดจนถึงปี พ.ศ. 2540

เผ่าพันธุ์ หมายถึง ชาติพันธุ์เดิมของผู้ให้ข้อมูล ก่อนที่จะได้สิทธิในการรับสัญชาติไทย เช่น มูเซอ เย้า กระเหรี่ยง อีเก้อ ม้ง ลีซอ

ศาสนา หมายถึง ความเชื่อถือในลัทธิคำสั่งสอน ตัวอย่างได้แก่ พุทธ คริสต์ ผี

ระดับการศึกษา หมายถึง คุณวุฒิทางการศึกษาชั้นสูงสุดของผู้ให้ข้อมูลที่ได้รับการศึกษาในระบบ

รายได้ หมายถึง จำนวนเงินรายได้ที่เป็นเงินสดของผู้ให้ข้อมูลตลอด ปี พ.ศ. 2539

อาชีพหลัก หมายถึง การทำมาหากินกิจการงานที่ประกอบเพื่อเลี้ยงชีพ และครอบครัวเพื่อให้มีรายได้ที่มั่นคงแน่นอน

อาชีพรอง หมายถึง การทำมาหากินกิจการงานที่ประกอบเพื่อเลี้ยงชีพและครอบครัวเพื่อเพิ่มรายได้จากอาชีพหลัก

การเป็นสมาชิกกลุ่ม หมายถึง การมีส่วนร่วมหรือเข้าร่วมในกลุ่มที่มีกิจกรรมในหมู่บ้านหรือกลุ่ม องค์การภายนอกหมู่บ้าน

ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง ความต้องการของประชาชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 6 กิจกรรม อันได้แก่ การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ การจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง การจัดบริการด้านที่พัก การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจัดบริการด้านแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก สำหรับความต้องการในการมีส่วนร่วมของผู้ให้ข้อมูล วัดโดยนำคำตอบในแต่ละคำถามมาแจกแจงความถี่

เครื่องมือในการวิจัย

(The research instrument)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อนำไปสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย คำถามแบบปลายเปิดและคำถามแบบปลายเปิดโดยแบ่งแบบสอบถาม ออกเป็น 3 ตอนดังนี้คือ

ตอน 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ อายุ เพ่าพันธ์ ศาสนา ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และ การเป็นสมาชิกกลุ่ม

ตอน 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 6 กิจกรรม ได้แก่

- (1) การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ
- (2) การจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง
- (3) การจัดบริการด้านที่พัก
- (4) การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม
- (5) การจัดบริการด้านการแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
- (6) การจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก

ตอน 3 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การทดสอบเครื่องมือ

(Pre - testing of Instruments)

การทดสอบความเป็นปรนัยของเครื่องมือ (objectivity) ผู้ศึกษาได้สร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแนวทางในการตรวจเอกสารแล้วนำเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา พิจารณาตรวจสอบ และแก้ไข ปรับปรุงแบบสอบถามตามที่คณะกรรมการที่ปรึกษาเสนอแนะให้ถูกต้อง เกี่ยวกับความแจ่มชัดของภาษาที่ใช้ในการถาม รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัย และระดับความรู้ของผู้ตอบ ในพวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2536 : 128) แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองเครื่องมือ ซึ่งเป็นราษฎรบ้านศรีดอนมูล ตำบลแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง จำนวน 20 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้อีกกลับมาแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามจากคณะกรรมการที่ปรึกษาอีกครั้งหนึ่ง

วิธีการรวบรวมข้อมูล

(Data Gathering)

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยวางขั้นตอนการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. ศึกษาและทำความเข้าใจ ในแบบสอบถาม เพื่อนำไปสัมภาษณ์ โดยทำความเข้าใจให้ถูกต้องก่อนจะทำการเก็บข้อมูล
2. ประสานงานกับอำเภอเพื่อนำเข้าวาระในวันประชุม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ทรงคุณวุฒิ ในวันประชุมประจำเดือน เพื่อชี้แจงรายละเอียด
3. นัดหมายกับผู้ใหญ่บ้านเพื่อชี้แจงลูกบ้านแต่ละหมู่บ้านที่เก็บข้อมูลในวันประชุมหมู่บ้านประจำเดือน
4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด
5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปล สรุป และรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

(Analysis of data)

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยจะนำข้อมูลดิบ (raw data) ที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และจะนำมาถอดรหัสเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลโดยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences , SPSS) สำหรับสถิติที่ใช้คือ

1. ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแจกแจงความถี่ในการจัดลำดับขั้นของลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม และความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์รวมทั้งข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของลักษณะบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของผู้ให้ข้อมูล

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

(Research duration)

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 6 เดือน คือ ตั้งแต่เดือน มิถุนายน 2540 ถึงเดือน พฤศจิกายน 2540

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

(RESULTS AND DISCUSSION)

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนท้องถิ่น จำนวน 90 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (cluster random sampling) การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ได้นำเอาผลการวิจัยและวิจารณ์เป็นส่วนเดียวกัน ซึ่งได้นำเสนอเป็นตอน ๆ ในรูปของตาราง ข้อมูล ประกอบการบรรยายความ ดังต่อไปนี้

ตอน 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง

ตอน 2 ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง

ตอน 3 ข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการวิจัย

ตอน 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง

1.1 อายุ ผลการวิจัยในตาราง 3 พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุมากที่สุด 55 ปี และน้อยที่สุด 24 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 37.78 มีอายุในช่วง 34-41 ปี รองลงมาร้อยละ 26.67 มีอายุในช่วง 26-33 ปี ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 17.78 มีอายุในช่วง 42-49 ปี รองลงมาร้อยละ 11.11 มีอายุ 25 ปีและน้อยกว่า และร้อยละ 6.66 มีอายุ 50 ปี และมากกว่า สำหรับอายุเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลคือ 37 ปี และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.27

ผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุแตกต่างกัน แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาอายุเฉลี่ยผู้ให้ข้อมูลจากกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูล มีอายุที่จัดเข้าอยู่ในวัยเข้มแข็งสร้างตัว ซึ่ง สุ นิลลา ทนุผล, (2540 : 34) ได้ระบุว่าผู้ใหญ่วัยนี้จะเป็นตัวของตัวเองไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ๆ ตามอารมณ์หรือเหตุการณ์ การตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ จะใช้ดุลยพินิจจากประสบการณ์ในชีวิตที่ได้ผ่านมา มากกว่า ตัดสินใจตามความคิดเห็นของผู้อื่น

ตาราง 3 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน (N = 90)	ร้อยละ
25 ปี และน้อยกว่า	10	11.11
26 - 33 ปี	24	26.67
34 - 41 ปี	34	37.78
42 - 49 ปี	16	17.78
50 ปี และมากกว่า	6	6.66
รวม	90	100.00
$\bar{X} = 36.64$	SD = 8.27	R = 24 - 55

1.2 ระดับการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.22) ระบุว่า จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 10.00 รายงานว่าไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 8.89 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และร้อยละ 6.67 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 1.11 เท่ากัน ระบุว่าจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตร และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ตาราง 4)

จากผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ให้ข้อมูลมีฐานะยากจน และอาศัยอยู่ในชนบทที่ด้อยโอกาสในการเข้าศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา หรือสถาบันชั้นสูงกว่า และการศึกษาภาคบังคับในช่วงระยะเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลเรียนหนังสืออยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ได้รับการศึกษา ซึ่งมีจำนวนรองลงมานั้นนอกจากจะเกิดจากสาเหตุตามข้างต้นแล้ว จะพบว่าผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นชาวไทยภูเขาเผ่าต่าง ๆ ซึ่งมักไม่นิยมเข้ารับการการศึกษา

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (N = 90)	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	9	10.00
ระดับประถมศึกษา	65	72.22
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	8	8.89
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	6	6.67
ระดับประกาศนียบัตร	1	1.11
ระดับปริญญาตรี	1	1.11
รวม	90	100.00

1.3 เผ่าพันธุ์ หมายถึงชาติพันธุ์เดิมของผู้ให้ข้อมูลก่อนที่จะได้สิทธิในการรับสัญชาติไทย ผลการวิจัยในตาราง 5 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 82.22) ยืนยันว่าเผ่าพันธุ์เดิม คือ ไทย ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 6.67 เท่ากัน ระบุว่าเผ่าพันธุ์เดิม คือ ม้ง และกระเหรี่ยง ตามลำดับ ส่วนผู้ให้ข้อมูลอีกร้อยละ 4.44 รายงานว่าเผ่าพันธุ์เดิมคือ มูเซอ

ผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากมีเผ่าพันธุ์เดิม คือ ไทย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก เป็นชนกลุ่มใหญ่ดั้งเดิมของท้องถิ่น และไม่นิยมในการโยกย้าย เปลี่ยนแปลงที่อยู่บ่อย ๆ ผิดกับชาวเขาเผ่าอื่น ๆ มักจะนิยมการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ เนื่องจากปัจจัยหลาย ๆ ประการ เช่น กลัวในเรื่องการเป็นคนต่างด้าว เนื่องจากกฎหมายไม่เอื้ออำนวย

ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามเผ่าพันธุ์

เผ่าพันธุ์	จำนวน (N = 90)	ร้อยละ
ไทย	74	82.22
ม้ง	6	6.67
มูเซอ	4	4.44
กระเหรี่ยง	6	6.67
รวม	90	100.00

1.4 ศาสนา ผลการวิจัยในตาราง 6 พบว่าผู้ให้ข้อมูล ส่วนมาก (ร้อยละ 86.67) รายงานว่านับถือศาสนาพุทธ รองลงมาผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 13.33 ระบุว่านับถือศาสนาคริสต์ (ตาราง 7)

ผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ด้วยเหตุที่ การที่เผ่าพันธุ์ดั้งเดิมส่วนใหญ่เป็นคนไทย และนิยมการนับถือศาสนาพุทธตลอดจนปัจจุบันลัทธิการ เหยแพร่ศาสนาอื่นยังมีน้อย เนื่องจากหนทางยากลำบาก และห่างไกลความเจริญ ทำให้การเผย แพร่ศาสนาอื่น ๆ จึงเข้ามาไม่ค่อยถึง

ตาราง 6 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามศาสนา

ศาสนา	จำนวน (N = 90)	ร้อยละ
พุทธ	78	86.67
คริสต์	12	13.33
รวม	90	100.00

1.5 อาชีพหลัก ผลการวิจัยในตาราง 7 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 70.00) ระบุว่าประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก แยกอาชีพได้เป็น ทำนา (ร้อยละ 50.00) อาชีพทำ ไร่ (ร้อยละ 8.89) อาชีพทำสวน (ร้อยละ 10.00) และอาชีพเลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 1.11) สำหรับ (ร้อยละ 23.33) ระบุว่าประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพหลัก (ร้อยละ 4.45) ระบุว่าประกอบอาชีพค้า ขายเป็นอาชีพหลัก และ(ร้อยละ 2.22) ระบุว่าประกอบอาชีพรับราชการเป็นอาชีพหลัก

ผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลัก เนื่องมาจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพดั้งเดิมและได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพ บุรุษ นอกจากนี้สภาพพื้นที่ในบริเวณหมู่บ้านเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมกับการทำการเกษตร เนื่องจากมี ปริมาณน้ำอุดมสมบูรณ์ตลอดทั้งปี และการคมนาคมไม่สะดวก ดังนั้นจึงนิยมประกอบอาชีพเกษตร กรรม เป็นอาชีพหลักตามเหตุผลข้างต้น

ตาราง 7 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามการประกอบอาชีพหลัก

การประกอบอาชีพ	จำนวน (N = 90)	ร้อยละ
1) เกษตรกรรม	63	70.00
- ทำนา	(45)	(50.00)
- ทำไร่	(8)	(8.89)
- ทำสวน	(9)	(10.00)
- เลี้ยงสัตว์	(1)	(1.11)
2) รับจ้างทั่วไป	21	23.33
3) ค้าขาย	4	4.45
4) รับราชการ	2	2.22
รวม	90	100.00

1.6 อาชีพรอง ผลการวิจัยในตาราง 8 (ร้อยละ 70.00) ระบุว่าประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง (ร้อยละ 14.44) ระบุว่าประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพรอง โดยแยกได้เป็นอาชีพทำไร่ (ร้อยละ 1.11) อาชีพทำสวน (ร้อยละ 7.78) อาชีพทำนา (ร้อยละ 5.55) และ (ร้อยละ 15.56) ระบุว่าประกอบอาชีพค้าขาย เป็นอาชีพรอง

ผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง ทั้งนี้เนื่องมาจากหลังจากผู้ให้ข้อมูลเสร็จสิ้นการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักแล้ว ผู้ให้ข้อมูลมีระยะเวลาว่างหลายเดือน ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวมักจะนิยมเดินทางออกไปรับจ้างทั่วไปจากต่างหมู่บ้าน หรือใกล้เคียง เนื่องจาก ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ดังนั้นการประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปจึงเป็นอาชีพรองที่ไม่จำเป็นต้องมีการลงทุน เพียงแต่อาศัยกำลังร่างกายเป็นต้นทุน

ตาราง 8 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามการประกอบอาชีพรอง

การประกอบอาชีพรอง	จำนวน (N = 90)	ร้อยละ
1) รับจ้างทั่วไป	63	70.00
2) เกษตรกรรม	13	14.44
- ทำไร่	(1)	(1.11)
- ทำสวน	(7)	(7.78)
- ทำนา	(5)	(5.55)
3) ค้าขาย	14	15.56
รวม	90	100.00

1.7 รายได้ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 36.67) มีรายได้ในช่วงระหว่าง 9,600 - 25,680 บาท รองลงมาร้อยละ 27.78 มีรายได้ในช่วงระหว่าง 47,761 - 57,840 บาท ร้อยละ 24.44 มีรายได้ในช่วงระหว่าง 25,681 - 41,760 บาท ร้อยละ 6.67 มีรายได้ในช่วงระหว่าง 57,841 - 73,920 บาท และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 2.22 เท่ากันระบุว่า มีรายได้ในช่วงระหว่าง 73,921 - 90,000 บาท และมากกว่า 90,000 บาท สำหรับรายได้เฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลคือ 37,346.64 บาท ซึ่งรายได้ส่วนใหญ่ได้มาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 22,368.24 บาท (ตาราง 9) จากรายได้เฉลี่ย 37,346.64 บาท เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยของคนในจังหวัดลำปาง ปีพ.ศ. 2537 ซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 36,500 บาท (สำนักงานสถิติจังหวัดลำปาง, 2537 : ไม่ระบุหน้า) จะพบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนี้มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่ารายได้เฉลี่ยรวมของประชากรในจังหวัดลำปาง ผลวิจัยกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลเหล่านี้มีรายได้ ในระดับที่สูงกว่าประชากรโดยทั่วไป ซึ่งอาจมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีกว่า และมีแนวโน้มว่าจะให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้ เนื่องจากไม่เดือดร้อนเกี่ยวกับสภาพทางเศรษฐกิจของตนเอง

ตาราง 9 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน (N = 90)	ร้อยละ
9,600 - 25,680	33	36.67
25,681 - 41,760	22	24.44
41,761 - 57,840	25	27.78
57,841 - 73,920	6	6.67
73,921 - 90,000	2	2.22
มากกว่า 90,000	2	2.22
รวม	90	100.00

$$\bar{X} = 37,346.64$$

$$SD = 22,368.24$$

$$R = 9,600 - 156,000$$

1.8 การเป็นสมาชิกกลุ่ม สังคมในหมู่บ้าน หรือองค์กรภายนอกหมู่บ้าน

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 74.40) ระบุว่า เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมในหมู่บ้าน และองค์กรภายนอกหมู่บ้าน และร้อยละ 25.60 ระบุว่าไม่เป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ที่มีกิจกรรมในหมู่บ้านหรือองค์กรภายนอกหมู่บ้าน สำหรับกลุ่มทางสังคมที่ผู้ให้ข้อมูลระบุว่าเข้าเป็นสมาชิกนั้นพบว่ามีถึง 15 กลุ่ม สำหรับกลุ่มสังคมที่มีจำนวนสมาชิกจำนวนมากได้แก่ กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับการประกอบอาชีพการทำเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากความยากจนจึงต้องเข้าร่วมการเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ โดยมีจุดประสงค์หลัก เพื่อต้องการกู้ยืมเงินมาเพื่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเสียค่าดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำ ตลอดจนมีการผ่อนส่งชำระในระยะเวลาที่ยาวนาน นอกจากนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ยังให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น การประกันราคาพืชผล และปุ๋ย ดังนั้นจึงมีจำนวนสมาชิกเป็นจำนวนมากเป็นอันดับที่หนึ่ง สำหรับการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มอาสาพัฒนาป้องกันตนเองที่มีจำนวนสมาชิกมากเป็นอันดับที่สอง ก็สืบเนื่องมาจากสาเหตุที่ว่าพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน มีอาณาเขตกว้างขวาง เป็นเขตรอยต่อของ 3 จังหวัด อันได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และลำปาง เป็นภูเขาสูงชัน สลับซับซ้อน ในอดีตพื้นที่แห่งนี้เคยเป็นดินแดนสีชมพูมาก่อน ซึ่งทางราชการได้ให้ความสำคัญในด้ำนนี้อย่างมาก จึงจัดฝึกอบรมและจัดตั้งกลุ่มสมาชิกในด้านของความมั่นคงหลายด้าน เช่น สมาชิกอาสาพัฒนาป้องกันตนเอง กลุ่มกองทุนแห่งชาติ กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน และกลุ่มไทยอาสาขึ้นมา

ตาราง 10 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

การเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ	จำนวน (N = 90)	ร้อยละ
เป็นสมาชิก	67	74.44
ไม่เป็นสมาชิก	23	25.56
กลุ่มทางสังคม		
ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์ (ธ.ก.ส)		47
อาสาพัฒนาป้องกันตนเอง (อพป.)		42
สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน		28
ลูกเสือชาวบ้าน		23
สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน		15
สหกรณ์การไฟฟ้าหมู่บ้าน		12
กองทุนแห่งชาติ		7
สหกรณ์ยาประจำหมู่บ้าน		4
ไทยอาสาป้องกันชาติ		4
การศึกษานอกโรงเรียน		3
เสียงชาวบ้าน		3
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน		2
คุ้มต่าง ๆ ของหมู่บ้าน		2
เผยแพร่ธรรม (คริสต์)		1
โครงการแก้ไขความยากจน		1
รวม		194

หมายเหตุ : ผู้ให้ข้อมูลสามารถเลือกเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ได้มากกว่า หนึ่งกลุ่ม

ตอน 2 ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง

ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นการศึกษาถึงความประสงค์หรือความอยากของผู้ให้ข้อมูลที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยมิได้มีการบังคับ ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว 6 กิจกรรม ได้แก่ การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ การจัดบริการด้านพาหนะรับ-ส่ง การจัดบริการด้านที่พัก การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม การจัดบริการด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก ดังรายละเอียดตามรายกิจกรรมต่อไปนี้

2.1 การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ

ผลการวิจัยตามตาราง 11 เกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 95.56 ระบุว่าต้องการมีส่วนร่วม และร้อยละ 4.4 รายงานว่าไม่ต้องการมีส่วนร่วม

ตาราง 11 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ความต้องการในการมีส่วนร่วม			
	ต้องการ		ไม่ต้องการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ	86	95.56	4	4.44
การจัดบริการด้านพาหนะรับ-ส่ง	77	85.56	13	14.44
การจัดบริการด้านที่พัก	87	96.67	3	3.33
การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม	68	75.56	22	24.44
การจัดบริการด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น	79	87.78	11	12.22
การจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก	70	77.78	20	22.22

สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่าต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาตินั้น ผลการวิจัยในตาราง 12 เกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ได้ยืนยันว่า ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน โดยสื่อทุกแขนง รองลงมาร้อยละ 95.35 ต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์ขึ้นในท้องถิ่น และมีการจัดการในเรื่องการจัดสรรผลประโยชน์จากการเป็นมัคคุเทศก์ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 93.02 ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์ที่ถูกต้องจากหน่วยงานราชการร้อยละ 89.54 ต้องการประเมินถึงความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ แต่มีผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 10.48 ไม่ต้องการให้มีการประเมินถึงความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ และร้อยละ 6.98 ไม่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์จากหน่วยงานราชการ

ตาราง 12 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ

กิจกรรมการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ	ความต้องการมีส่วนร่วม			
	ต้องการ		ไม่ต้องการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์ที่ถูกต้อง จากหน่วยงานราชการ	80	93.02	6	6.98
2. จัดตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์ขึ้นในท้องถิ่น	82	95.35	4	4.65
3. การจัดการในเรื่องการจัดสรรผลประโยชน์จากการเป็นมัคคุเทศก์ของกลุ่มในท้องถิ่น	82	95.35	4	4.65
4. ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน โดยสื่อทุกแขนง	86	100.00	-	-
5. การประเมินถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ	77	89.54	9	10.48

ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่รายงานว่าจะไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาตินั้น ผลการวิจัยในตารางภาคผนวก 1 เกี่ยวกับเหตุผลที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าเหตุผลที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลคิดว่าตนเองไม่มีความถนัดจึงไม่ชอบงานชนิดนี้อีกทั้งเกรงว่าการใช้ภาษาไทยในการอธิบายสถานที่ท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว จะสื่อความหมายได้ไม่ดีนัก ในขณะที่เดียวกันผู้ให้ข้อมูลไม่ค่อยจะไว้วางใจในตัวนักท่องเที่ยว และเกรงว่าจะเกิดอันตรายเมื่อเดินทางเข้าไปชมป่ากับนักท่องเที่ยว

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ โดยเฉพาะมีความต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในหมู่บ้าน และมีการจัดตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์ ที่มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรมขึ้นในท้องถิ่น รวมถึงการได้รับการฝึกอบรมการเป็นมัคคุเทศก์จากทางราชการ และต้องการให้มีการประเมินถึงความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการเพื่อนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขการบริการด้านการเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติให้ดียิ่งขึ้น

2.2 การจัดบริการด้านพาหนะ รับ - ส่ง

ผลการวิจัยในตาราง 11 เกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 85.56 รายงานว่าต้องการมีส่วนร่วม และร้อยละ 14.44 ยืนยันว่าไม่ต้องการมีส่วนร่วม

สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่รายงานว่าจะต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดบริการด้านพาหนะรับ-ส่งนั้น ผลการวิจัยในตาราง 13 เกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) รายงานว่าต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ถึงประเภทพาหนะรับ - ส่ง นักท่องเที่ยวไปชมธรรมชาติ รองลงมาร้อยละ 96.10 ต้องการให้มีการจัดการในเรื่องการจัดสรรผลประโยชน์จากการบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง ร้อยละ 94.81 ต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มผู้ให้บริการด้านพาหนะ รับ - ส่ง นักท่องเที่ยว ร้อยละ 90.91 ต้องการประเมินถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการพาหนะรับ - ส่ง และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 67.53 ต้องการให้มีการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อจัดประเภทพาหนะรับ - ส่ง นักท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายธรรมชาติ แต่มีผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 32.47 ไม่ต้องการให้มีการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อจัดประเภทพาหนะรับ - ส่ง นักท่องเที่ยว และร้อยละ 9.09 ไม่ต้องการประเมินถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการพาหนะรับ - ส่ง

ตาราง 13 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านการจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง

กิจกรรมการจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง	ความต้องการมีส่วนร่วม			
	ต้องการ		ไม่ต้องการ	
	จำนวน (N=77)	ร้อยละ	จำนวน (N=77)	ร้อยละ
1. ให้มีการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว เพื่อจัดประเภทพาหนะรับ - ส่ง นักท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ	52	67.53	25	32.47
2. การจัดตั้งกลุ่มผู้ให้บริการด้านพาหนะรับ-ส่ง นักท่องเที่ยว	73	94.81	4	5.19
3. การจัดการในเรื่องการจัดสรรผลประโยชน์ จากการบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง	74	96.10	3	3.90
4. ประชาสัมพันธ์ถึงประเภทพาหนะรับ - ส่ง นักท่องเที่ยวไปชมธรรมชาติ	77	100.00	-	-
5. การประเมินถึงความพึงพอใจของ นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการพาหนะรับ - ส่ง	70	90.91	7	9.09

สำหรับผู้ให้ข้อมูลส่วนที่ยืนยันว่าไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง นั้น ผลการวิจัยในตารางภาคผนวก 1 เกี่ยวกับเหตุผลที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าเหตุผลที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลไม่มีพาหนะทุกประเภท ที่จะนำมาจัดบริการแก่นักท่องเที่ยว และคิดว่าลักษณะงานจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง เป็นงานของบุคคลที่เป็นเพศชายเท่านั้น จึงส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลไม่ชอบงานประเภทนี้ ประกอบกับมีงานประจำทำอยู่แล้วทำให้ไม่มี

เวลาที่ว่างที่จะเข้าร่วมงานจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง หากเปลี่ยนจากงานเดิมมารับงานจัดบริการพาหนะนี้ อาจจะได้ค่าตอบแทนน้อย และมีงานไม่ต่อเนื่อง

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง ซึ่งความต้องการที่ผู้ให้ข้อมูลมีความประสงค์มากที่สุด ได้แก่ เรื่องการประชาสัมพันธ์ถึงประเภทพาหนะรับ - ส่ง นักท่องเที่ยวไปชมธรรมชาติ และต้องการให้มีการจัดการในเรื่องการจัดสรรผลประโยชน์จากการบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มผู้ให้บริการด้านพาหนะ ด้วย

2.3 การจัดบริการด้านที่พัก

ผลการวิจัยในตาราง 11 เกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 96.67 ระบุว่าต้องการมีส่วนร่วม และร้อยละ 3.33 รายงานว่าไม่ต้องการมีส่วนร่วม

สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่รายงานว่าต้องการมีส่วนร่วมการจัดบริการด้านที่พักนั้น ผลการวิจัยในตาราง 14 เกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดบริการด้านที่พัก พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่าต้องการจัดสร้างที่พักแบบง่าย ๆ รวมถึงการให้เช่าเต็นท์ และจัดบริเวณเพื่อให้เช่าสถานที่ เพื่อเป็นที่พัก รองลงมาร้อยละ 98.85 ต้องการที่จะนำวัสดุท้องถิ่นมาจัดสร้างที่พักเพื่อความสวยงามและกลมกลืนกับธรรมชาติ และไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ร้อยละ 90.80 ต้องการจัดสรรห้องพักรับในบ้าน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าพัก ร้อยละ 83.91 ต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรม การจัดการบริการด้านที่พักที่ถูกต้อง โดยหน่วยราชการ และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 67.82 ต้องการให้หน่วยราชการเข้ามาให้ความรู้ และช่วยเหลือในด้านการกำจัดของเสียที่ถูกต้อง แต่มีผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 32.18 ไม่ต้องการให้หน่วยราชการเข้ามาให้ความรู้ และช่วยเหลือในด้านการกำจัดของเสีย และร้อยละ 16.09 ไม่ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมการจัดการบริการด้านที่พักที่ถูกต้องโดยหน่วยราชการ

ตาราง 14 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลตามความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดบริการด้านที่พัก

กิจกรรมการจัดบริการด้านที่พัก	ความต้องการมีส่วนร่วม			
	ต้องการ		ไม่ต้องการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การจัดสร้างที่พักแบบง่าย ๆ รวมถึงการให้เช่าเต็นท์และจัดบริเวณเพื่อให้เช่าสถานที่เพื่อเป็นที่พัก	87	100.00	-	-
2. การจัดสรรห้องพักรักษาในบ้น เพื่อให้พนักงานท่องเที่ยวได้เข้าพัก	79	90.80	8	9.20
3. นำวัสดุท้องถิ่นมาจัดสร้างที่พัก เพื่อความสวยงาม และกลมกลืนกับธรรมชาติ และไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ	86	98.85	1	1.15
4. เข้ารับการฝึกอบรม การจัดบริการด้านที่พัก ที่ถูกต้องโดยหน่วยราชการ	73	83.91	14	16.09
5. ให้หน่วยราชการเข้ามาให้ความรู้ และช่วยเหลือในด้านการกำจัดของเสียที่ถูกต้อง	59	67.82	28	32.18

สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่าไม่ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดบริการด้านที่พัก จากผลการวิจัยในตารางภาคผนวก 1 เกี่ยวกับเหตุผลที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่า เหตุผลที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดบริการด้านที่พัก เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลคิดว่าตัวเองไม่มีความถนัดและไม่ชอบงานในลักษณะเช่นนี้ เนื่องจากเป็นลักษณะงานที่ยุ่งยาก และเป็นภาระมาก ต้องมีความรับผิดชอบสูงตลอดจนหากทำการลงทุนใน

การจัดซื้อ จัดหาแล้วจะไม่คุ้มค่า และใช้เวลาไปลงทุนอย่างอื่นน่าจะได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่ามากกว่านี้

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่แล้วต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านการจัดบริการด้านที่พักซึ่งความต้องการที่ผู้ให้ข้อมูลมีความประสงค์มากที่สุด ได้แก่ การจัดสร้างที่พักแบบง่าย ๆ รวมถึงการให้เช่าเต็นท์ และจัดบริเวณเพื่อให้เช่าสถานที่เพื่อเป็นที่พัก รวมตลอดถึงการนำวัสดุท้องถิ่นมาจัดสร้างที่พัก เพื่อความสวยงาม และกลมกลืนกับธรรมชาติ และไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ และการจัดสรรห้องพักริมบ้านเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เช่าพักด้วย

2.4 การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม

ผลการวิจัยในตาราง 11 เกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 75.56 ระบุว่าต้องการมีส่วนร่วม และร้อยละ 24.44 รายงานว่าไม่ต้องการมีส่วนร่วม

สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่าต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มนั้น ผลการวิจัยในตาราง 15 เกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดบริการด้านอาหาร และเครื่องดื่ม พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 95.59 รายงานว่าต้องการให้หน่วยงานราชการมาแนะนำในการเลือกใช้วัสดุ และเทคนิคในการประกอบอาหารโดยมาจากการเพาะปลูก และเพาะเลี้ยงของประชาชนท้องถิ่น รองลงมาร้อยละ 89.71 ต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มที่ถูกต้อง โดยหน่วยงานราชการร้อยละ 85.29 ต้องการมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบการด้านอาหารและเครื่องดื่มเพื่อควบคุมในด้านราคา และชนิดของอาหาร ร้อยละ 70.59 ต้องการให้หน่วยงานราชการเข้ามาให้ความรู้และช่วยเหลือในด้านการกำจัดของเสียโดยวิธีที่ถูกต้อง และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 47.06 ต้องการนำวัสดุท้องถิ่นที่มีอยู่มาเป็นภาชนะในการประกอบอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อหลีกเลี่ยงใช้วัสดุที่เป็นพิษ

ตาราง 15 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลตามความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การจัดบริการด้านอาหาร และเครื่องดื่ม

กิจกรรมการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม	ความต้องการมีส่วนร่วม			
	ต้องการ		ไม่ต้องการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดบริการด้านอาหาร และเครื่องดื่มที่ถูกต้อง โดยหน่วยงานราชการ	61	89.71	7	10.29
2. จัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบการด้านอาหาร และเครื่องดื่ม เพื่อควบคุมในด้านราคา และชนิดของอาหาร	58	85.29	10	14.71
3. นำวัสดุท้องถิ่นที่มีอยู่มาเป็นภาชนะในการประกอบอาหาร และเครื่องดื่ม เพื่อหลีกเลี่ยงใช้วัสดุที่เป็นพิษ	32	47.06	36	52.94
4. ให้นำหน่วยงานราชการมาแนะนำในการเลือกใช้วัสดุและเทคนิคในการประกอบอาหารโดยมาจากการเพาะปลูก และเพาะเลี้ยงของประชาชนท้องถิ่น	65	95.59	3	4.41
5. ให้นำหน่วยงานราชการเข้ามาให้ความรู้ และช่วยเหลือในด้านการกำจัดของเสียโดยวิธีที่ถูกต้อง	48	70.59	20	29.41

สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่า ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม จากผลการวิจัยในตารางภาคผนวก 1 เกี่ยวกับเหตุผลที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าเหตุผลที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม สาเหตุเนื่องมาจากการคมนาคมไม่สะดวกยากลำบากต่อการเดินทาง

ทาง ตลอดจนห่างไกลจากตลาดและแหล่งซื้อ กลัวลงทุนไปแล้วไม่คุ้มค่า และไม่มีเงินมาลงทุนในระยะแรก ซึ่งเท่าที่ผ่านมานักท่องเที่ยวมักจะนิยมนำติดตัวมาด้วย หรือหากทำแล้วกลัวนักท่องเที่ยวจะรับประทานไม่ได้ นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นชายยังกล่าวว่า งานลักษณะเช่นนี้น่าจะเป็นเรื่องของผู้หญิง ตนเองไม่ชอบและไม่ถนัดงานประเภทนี้

ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถ สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความประสงค์ที่จะต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม ซึ่งความต้องการที่ผู้ให้ข้อมูลมีความประสงค์มากที่สุด ได้แก่ การให้หน่วยงานราชการมาแนะนำในการเลือกใช้วัสดุและเทคนิคในการประกอบอาหารโดยมาจากการเพาะปลูกและเพาะเลี้ยงของประชาชนท้องถิ่น รวมตลอดถึงการที่จะเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่มที่ถูกต้อง โดยหน่วยงานราชการและทำการจัดตั้งกลุ่มผู้ประกอบการด้านอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อควบคุมในด้านราคา และชนิดของอาหาร เพื่อบริการแก่นักท่องเที่ยวต่อไป

2.5 การจัดบริการด้านการแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการวิจัยในตาราง 11 เกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 87.78 ระบุว่าต้องการมีส่วนร่วม และร้อยละ 12.22 รายงานว่าไม่ต้องการมีส่วนร่วม

สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่รายงานว่าต้องการมีส่วนร่วมการจัดบริการด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ผลการวิจัยในตาราง 16 เกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ได้ยืนยันว่ามีความต้องการในการนำการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นมาแสดงให้นักท่องเที่ยวชม การจัดตั้งกลุ่มการจัดการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น การให้สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ช่วยทำการประชาสัมพันธ์ถึงการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมตลอดถึงการให้มีการจัดการเกี่ยวกับการจัดสรรผลประโยชน์จากการจัดแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นเท่า ๆ กัน แต่มีผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 7.59 ไม่ต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถูกต้อง โดยหน่วยงานราชการ และเอกชน

ตาราง 16 จำนวน และร้อยละของผู้ให้ข้อมูลตามความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การบริการด้านการจัดแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

กิจกรรมการจัดแสดงประเพณี วัฒนธรรม ท้องถิ่น	ความต้องการมีส่วนร่วม			
	ต้องการ		ไม่ต้องการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การนำการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น มาแสดงให้นักท่องเที่ยวชม	79	100.00	--	--
2. จัดตั้งกลุ่มการจัดการแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	79	100.00	--	--
3. เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดแสดง ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ถูกต้อง โดย หน่วยงานราชการ และเอกชน	73	92.41	6	7.59
4. ให้สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ช่วยทำการประชาสัมพันธ์ ถึงการจัดการแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	79	100.00	--	--
5. ให้มีการจัดการเกี่ยวกับการจัดสรรผลประโยชน์ จากการจัดแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	79	100.00	--	--

ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่รายงานว่าไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดบริการด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ผลการวิจัยในตารางภาคผนวก 1 ได้ให้เหตุผลที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าเหตุผลที่ผู้ให้ข้อมูลไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการจัดบริการด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าเป็นงานที่มีลักษณะยุ่งยาก มีขั้นตอนเยอะ จะต้องประสานงานกับงานในหลาย ๆ ฝ่าย ซึ่งต้องเอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน อาจจะประสานงานได้ไม่ดีเท่าที่ควร และยังได้คำตอบแทนน้อยไม่คุ้มค่า และไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลบางคนยังไม่ชอบงานในลักษณะเช่นนี้ ซึ่งไม่ตรงกับอุปนิสัยของตน

ผลการวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เท่า ๆ กัน รองลงมาได้แก่ การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถูกต้องโดยหน่วยงานราชการ และเอกชนสำหรับบริการแก่นักท่องเที่ยวต่อไป

2.6 การจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก

ผลการวิจัยในตาราง 11 เกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 77.78 ระบุว่าต้องการมีส่วนร่วม และร้อยละ 22.22 รายงานว่าไม่ต้องการมีส่วนร่วม

สำหรับผู้ให้ข้อมูลที่รายงานว่าการมีส่วนร่วมการจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึกนั้น ผลของการวิจัยในตาราง 17 ได้แสดงถึงความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้านการจำหน่ายของที่ระลึก พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 94.29 ระบุว่าต้องการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำของที่ระลึก จากหน่วยงานราชการ รองลงมาร้อยละ 92.86 ต้องการนำทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมประโยชน์แล้วนำกลับมาประดิษฐ์ใหม่ เพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึก ร้อยละ 91.43 ต้องการให้มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อผลิตของที่ระลึกในท้องถิ่น ร้อยละ 90.00 ต้องการให้มีการจัดการเกี่ยวกับการจัดสรรผลประโยชน์จากการจำหน่ายของที่ระลึก และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 81.43 ต้องการที่จะศึกษาและสำรวจวัสดุท้องถิ่น เพื่อนำมาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึก

ตาราง 17 จำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูลตามความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว
เชิงอนุรักษ์ การจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก

กิจกรรมการจำหน่ายของที่ระลึก	ความต้องการมีส่วนร่วม			
	ต้องการ		ไม่ต้องการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำของที่ระลึก จากหน่วยงานราชการ	66	94.29	4	5.71
2. ศึกษาและสำรวจวัสดุท้องถิ่น เพื่อนำมาประดิษฐ์ เป็นของที่ระลึก	57	81.43	13	18.57
3. นำทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมประโยชน์แล้ว นำกลับมาประดิษฐ์ใหม่ เพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึก	65	92.86	5	7.14
4. จัดตั้งกลุ่ม เพื่อผลิตของที่ระลึกในท้องถิ่น	64	91.43	6	8.57
5. ให้มีการจัดการเกี่ยวกับการจัดสรรผลประโยชน์จากการจำหน่ายของที่ระลึก	63	90.00	7	10.00

สำหรับผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ระบุว่าไม่ต้องการมีส่วนร่วมในการจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก จากผลการวิจัยในตารางภาคผนวก 1 แสดงเหตุผลเกี่ยวกับการไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลเคยดำเนินการมาก่อนแล้ว แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และคงจะเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากขาดการส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง และไม่ต่อเนื่องตลอดจนได้รับคำตอบแทนน้อย เมื่อเทียบกับการประกอบอาชีพอย่างอื่น นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลบางท่านยังได้ให้เหตุผลเพิ่มเติมอีกว่า งานประเภทนี้น่าจะปล่อยให้ผู้นิยมดำเนินการจะดีกว่า เนื่องจากนิยัสนตัวไม่มีความถนัดและไม่มีพรสวรรค์ในด้านนี้ตลอดจนไม่ค่อยมีเวลา เนื่องจากต้องไปประกอบอาชีพอย่างอื่น

ผลการวิจัยดังกล่าว สรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่แล้วต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้านการจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งความต้องการที่ผู้ให้ข้อมูลมีความประสงค์มากที่สุดได้แก่ การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำของที่ระลึกจากหน่วยงานราชการ และการนำทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมประโยชน์แล้ว นำกลับมาประดิษฐ์ใหม่ เพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยวต่อไป

ตอน 3 ข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ผลการวิจัยในตาราง 18 เกี่ยวกับข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อเสนอแนะว่า “ควรเพิ่มอัตราค่าล้างของเจ้าหน้าที่พิทักษ์อุทยานแห่งชาติมากขึ้น เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ และลักลอบล่าสัตว์ป่า ตลอดจนรักษาความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว” จำนวน 52 คน และ “ควรให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเชิญผู้แทนประชาชนท้องถิ่นเข้าร่วมประชุม ได้รับความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมวางแผนและร่วมดำเนินงาน” จำนวน 47 คน และ “ควรปรับปรุงถนนที่จะไปยังหมู่บ้าน เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมลักษณะธรรมชาติ และวัฒนธรรมประเพณีของประชาชนท้องถิ่น” จำนวน 31 คน และ “ควรจัดการเรื่องการป้องกันไฟป่า โดยมีการประสานงานกับหน่วยควบคุมไฟป่าที่อยู่ใกล้เคียงและประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วม” จำนวน 29 คน นอกจากนั้นผู้ให้ข้อมูลจำนวนน้อยที่ให้ข้อเสนอแนะว่า “ควรจัดทำป้ายสื่อความหมายให้ความรู้ เพื่อการอนุรักษ์ศึกษา ป้ายบอกทิศทาง และป้ายเตือนภัยอันตรายต่าง ๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติ” และ “ควรฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกบุกรุกทำลาย ในเขตอุทยานแห่งชาติให้กลับคืนสู่สภาพที่อุดมสมบูรณ์ โดยการปลูกป่า”

ตาราง 18 จำนวนผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่น เกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะ	จำนวน (N = 90)
1. ควรฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกบุกรุกทำลาย ในเขตอุทยานแห่งชาติให้กลับคืนสู่สภาพที่อุดมสมบูรณ์ โดยการปลูกป่า	13
2. ควรเพิ่มอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่พิทักษ์อุทยานแห่งชาติมากขึ้น เพื่อป้องกันการบุกรุกทำลายป่าไม้ และลักลอบล่าสัตว์ป่า ตลอดจนรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยว	52
3. ควรจัดการเรื่องการป้องกันไฟฟ้า โดยมีการประสานงานกับหน่วยควบคุมไฟฟ้าที่อยู่ใกล้เคียง และประชาชนในท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วม	29
4. ควรดำเนินการทางกฎหมายอย่างเข้มงวด กับผู้ลักลอบตัดไม้ และล่าสัตว์ป่า	23
5. ควรปรับปรุงถนนที่จะไปยังหมู่บ้าน เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมลักษณะทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมประเพณีของประชาชนท้องถิ่น	31
6. ควรจัดทำป้ายสื่อความหมาย ให้ความรู้เพื่อการอนุรักษ์ศึกษา ป้ายบอกทิศทาง และป้ายเตือนภัยอันตรายต่าง ๆ ในเขตอุทยานแห่งชาติ	18
7. ควรให้ประชาชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยเชิญผู้แทนประชาชนท้องถิ่นเข้าร่วมประชุม รับฟังความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ร่วมวางแผนและร่วมดำเนินงาน	47

หมายเหตุ : ผู้ให้ข้อมูลระบุได้มากกว่า 1 ข้อเสนอแนะ

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ
(SUMMARY AND RECOMMENDATIONS)

สรุปผลการวิจัย

(summary)

การวิจัยเรื่อง ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ได้รวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าครอบครัวของราษฎรจากตำบลแจ้ซ้อน และตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (cluster random sampling) จำนวน 90 ราย ระหว่างเดือนมิถุนายน ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2540 โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง
3. เพื่อระบุถึงข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่น เกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์ (interview schedule) ซึ่งผู้วิจัยได้ทดสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) โดยนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและเสนอแนะ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปทดสอบความเป็นปรนัย (objectivity) โดยนำไปสัมภาษณ์หัวหน้าครอบครัว หมู่บ้านศรีดอนมูล ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน

ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีเก็บรวบรวมโดยผู้วิจัย สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (statistical package for the social sciences : SPSS/PC⁺)

ข้อเสนอแนะ (Recommendation)

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัด ลำปาง ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารกรมป่าไม้ ผู้บริหารสวนอุทยานแห่งชาติ และเจ้าพนักงานป่าไม้ นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารกรมป่าไม้

1.1 ควรที่จะสนับสนุนองค์กรของรัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในระดับท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร และการลงทุนตลอดจนการบูรณะจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้มากขึ้น พร้อมปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องให้เอื้ออำนวยต่อประโยชน์ส่วนรวมมากที่สุด

1.2 ควรที่จะจัดวางระบบข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ และกำหนดแผนการจัดการให้ชัดเจนและครอบคลุม ทั้งนี้โดยให้มีการเปิดเผยข้อมูลการวางแผนและการกำหนดงานให้เป็นที่ทราบแก่ผู้สนใจโดยทั่วไป และปรับปรุงให้มีองค์กรที่มีอำนาจชี้ขาดกรณีขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.3 ควรที่จะเร่งรัดการออกพระราชบัญญัติ เพื่อรองรับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป เช่น การออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับป่าชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่า ตลอดจนสนับสนุนประชาชน และองค์กรประชาชนให้มีอำนาจตามกฎหมาย ในการมีส่วนร่วมการปลูก ป้อนกัน ดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

1.4 นำมาตรการการเงิน การคลัง เข้าช่วยในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของตนเอง เช่น เก็บรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

1.5 ควรที่จะเพิ่มอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอกับการดูแลรักษาพื้นที่ตลอดจนจัดสรรงบประมาณสนับสนุนทั้งในด้านวัสดุและอุปกรณ์อย่างเพียงพอ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารสวนอุทยานแห่งชาติ

2.1 ควรจะดำเนินการประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเพิ่มมากขึ้น ดูแลอุทยานแห่งชาติให้คงสภาพธรรมชาติตลอดไป ตลอดจนจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ให้เหมาะสม และจัดหาสิ่ง

อำนวยความสะดวกทางด้านการท่องเที่ยว โดยให้สอดคล้องกับการรักษาสภาพธรรมชาติไว้

2.2 ควรจะสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการส่งเสริมองค์กรประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ให้มีบทบาทในการกำหนดโครงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการติดตามดูแลและการประเมินผลความสำเร็จของโครงการดังกล่าวด้วย

2.3 ควรจัดการควบคุมดูแลให้สามารถปฏิบัติตามแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่แล้ว เช่น แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติ โดยเน้นการจัดสรรงบประมาณ และกำลังเจ้าหน้าที่อย่างเพียงพอตลอดจนการเสริมสร้างจิตสำนึกของประชาชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นั้น ๆ และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนและการประเมินผลอัตราการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อปรับปรุงมาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้บรรลุผล

2.4 ควรที่จะพิจารณา และยอมรับแผนงานหรือโครงการที่หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ได้ร่วมกับชุมชนท้องถิ่นได้กำหนด แผนงานขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาของแต่ละสภาพท้องถิ่น รวมทั้งให้การสนับสนุนในด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

2.5 ควรจะจัดวางระบบข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อใช้ประกอบการวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเชื่อถือได้ เพื่อลดความสับสนในเรื่องข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทั้งนี้รวมทั้งการกำหนดแนวเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจน เพื่อลดความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในอนาคต

3. ข้อเสนอแนะสำหรับหัวหน้าอุทยาน และผู้ปฏิบัติงานของอุทยานแห่งชาติแจ้งข้อตลอดจนอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงของภาคเหนือ

3.1 ควรที่จะต้องปรับเปลี่ยนบทบาท ทศนคติและกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานจากที่เคยมีบทบาทเป็นผู้ปราบปราม จับกุมผู้กระทำความผิดตาม พ.ร.บ. ป่าไม้ทุกฉบับ ไปเป็นนักส่งเสริมการป่าไม้ และพัฒนาชนบทควบคู่กันไปด้วย ตลอดจนจะต้องเป็นผู้ที่สามารถให้ความรู้และส่งเสริมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ถึงเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ไปกับการพัฒนา

3.2 ควรที่จะต้องปรับเปลี่ยนทิศทางจากการที่เคยทำงานโดยฝ่ายเดียวกลับกลายเป็นจะต้องร่วมคิด ร่วมทำงาน กับชาวบ้านในท้องถิ่น โดยยอมรับและฟังความคิดเห็น และเชื่อในภูมิปัญญาของชาวบ้านด้วย นอกจากนี้จะต้องเป็นศูนย์กลางคอยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีบทบาทในกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ในการกำหนดทิศทางในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ เพื่อสามารถเป็นอาชีพที่เพิ่มพูนรายได้ และไม่ขัดต่อกฎหมายป่าไม้

3.3 ควรที่จะมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและเข้ากับชาวบ้านได้ ตลอดจนไม่ดูหมิ่นเหยียดหยามในความรู้ความสามารถของชาวบ้าน และจะต้องมีความเห็นอกเห็นใจชาวบ้าน ตลอดจนมีการผ่อนโอนไม่เคร่งครัดต่อกฎระเบียบมากเกินไป น่าที่จะใช้หลักของนิติศาสตร์ควบคู่ไปกับหลักของรัฐศาสตร์ มีการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต สุภาพอ่อนน้อม มีการพัฒนาความรู้ความสามารถ และมีมวลชนสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน

3.4 ควรที่จะมีการสำรวจเส้นทางที่สวยงาม และจุดเด่น ๆ ของสภาพธรรมชาติเพิ่มเติม เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ โดยให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสำรวจและตัดสินใจในการกำหนดแผนเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อธรรมชาติ นอกจากนี้เส้นทางศึกษาธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีการสื่อความหมายธรรมชาติอย่างพอเพียงและชัดเจน เพื่อให้รู้ถึงคุณค่าของธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างถูกต้อง

3.5 ควรที่จะจัดทำโครงการหรือแผนงานเสนอไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดฝึกอบรมกับประชาชนที่ให้ความสนใจในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในด้านต่าง ๆ ตลอดจนเป็นตัวประสานงานกับส่วนราชการอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจตรงกับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับกิจกรรมต่าง ๆ อย่างถูกต้อง

3.6 ควรที่จะสนับสนุนและส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มและส่งเสริมการท่องเที่ยว การกำหนดโครงสร้างองค์กรบริหาร และการปฏิบัติงานสำหรับการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน ตลอดจนจัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม รวมถึงช่วยเหลือผู้ประกอบการในขั้นต้น เพื่อการพัฒนาตนเอง และเกิดผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมกับทุก ๆ ฝ่าย

3.7 อุทยานแห่งชาติอื่น ๆ ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงของภาคเหนือสามารถใช้ผลการวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนในเรื่องของความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ในแต่ละพื้นที่ได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
(Recommendation for Further Study)

1. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปางเท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาให้ครอบคลุมในระดับจังหวัด หรือทุกจังหวัดในภาคเหนือตอนบน เพื่อจะได้ทราบถึงความต้องการในการมีส่วนร่วมในอุทยานแห่งชาติอื่น ๆ แล้วนำมาเปรียบเทียบถึงความเหมือนและความแตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยจะก่อประโยชน์แล้วสามารถนำมาประกอบการพิจารณารูปแบบวิธีการในความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติอื่น ๆ ในอนาคตต่อไป

2. การวิจัยครั้งนี้ศึกษา เฉพาะความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อวิธีการดำเนินงานในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงวิธีดำเนินงานในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการในการมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกทางหนึ่งด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมป่าไม้. 2538. รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการจัดหมู่บ้านป่าไม้ 18-23 สิงหาคม 2538. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ฝ่ายแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศและดาวเทียม กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ กรมป่าไม้.
- _____ ไม่ระบุปีพิมพ์. เอกสารเผยแพร่เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้.
- _____ ไม่ระบุปีพิมพ์. ข้อมูลพื้นฐานแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน พ.ศ. 2540-2544 จังหวัดลำปาง. กรุงเทพมหานคร : ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ, กรมป่าไม้.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2538. นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง (มหาชน)
- _____ 2539. พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร.
- ดรรชนี เอมพันธุ์ และสุรเชษฐ์ เศรษฐมาต. ไม่ระบุปีพิมพ์. อุทยานแห่งชาติกับการอนุรักษ์. กรุงเทพมหานคร : คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบาย สาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นวิรัตน์ ไกรพานนท์. 2538. กลยุทธ์ร่วมประสานการพัฒนาการท่องเที่ยวและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.
- นักศึกษาสาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม รุ่นที่ 21. 2538. โครงการศึกษาเพื่อวางแผนจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง. นครปฐม : คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิคม จารุมณี. 2536. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์.
- นรินทร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา” รายงานการประชุม เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน : นโยบายและกลวิธี 10-12 ก.พ. 27. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นำชัย ทนุผล. 2529. การสนองตอบของประชาชนที่มีต่อโครงการพัฒนาผู้นำท้องถิ่น (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่ : สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

- นำชัย ทนุผล และสุนิลา ทนุผล. ไม่ระบุปีพิมพ์. การพัฒนาชุมชน หลักการและยุทธวิธี.
 เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- บัวพันธ์ พรรคทิง และคณะ. 2532. การเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาของชาวบ้าน.
 กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุบผา คุมมานนท์. 2528. เอกสารวารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับที่ 279. : หน่วยศึกษานิเทศก์,
 กรมการฝึกหัดครู.
- ปรัชญา เวสารัชช์. 2528. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรม เพื่อพัฒนาชนบท.
 กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. 2538. สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลง
 กรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2536. วิธีการวิจัย ทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
 กรุงเทพมหานคร.
- ไพฑูริย์ พงศบุตร และวิลาสวงค์ พงศบุตร. 2536. คู่มือการอบรมมัคคุเทศก์. (พิมพ์ครั้งที่ 3).
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มนตรี เตชะตামী. 2535. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของเกษตรกรสตรี ในกิจกรรมการทำฟาร์ม
ของครอบครัว อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, ภาควิชา
 ส่งเสริมการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- วัลสีพันธ์ สถิตยยุทธการ, สำอาง นิรันดรณะ และพยอม ธรรมบุตร. 2538. The Greening of Thai
Hotel. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม,
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริวรรณ วงศ์สมบัติ. 2533. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตร ใน
อำเภอสันทราย และอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,
 สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต. 2539. การบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์และการอนุรักษ์ความหลากหลายทาง
ชีวภาพ. กรุงเทพมหานคร : คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (อัดสำเนา)
- เสรี เวชชบุษกร. ไม่ระบุปีพิมพ์. อุทยานแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : กองอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้.
 (อัดสำเนา)
- สำนักงานสถิติจังหวัดลำปาง. 2537 ข้อมูลสถิติทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจังหวัดลำปาง
 ลำปาง.
- Wilderness Group. 2537. อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ไยมาร์คบิสเนส
 แอนด์ เซอร์วิส จำกัด.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
ตารางภาคผนวก

ตารางภาคผนวก 1 จำนวนผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามเหตุผลที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

เหตุผลที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	จำนวน (คน)
1. การเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติ	
1.1 กลัวเกิดอันตราย	1
1.2 ไม่ไว้วางใจในตัวนักท่องเที่ยว	2
1.3 พูดภาษาไทยไม่ได้	2
1.4 ไม่มีเวลา	1
1.5 ไม่มีความถนัด และไม่ชอบ	2
1.6 กลัวการเข้าป่า	2
1.7 เป็นงานของผู้ชาย	1
2. การจัดการด้านพาหนะรับ - ส่ง	
2.1 กลัวเกิดอุบัติเหตุ	4
2.2 ไม่มีเวลา	5
2.3 ไม่มีความถนัด และไม่ชอบ	6
2.4 ไม่มีพาหนะรับ-ส่ง และยากจน	5
2.5 ลักษณะเป็นงานของผู้ชาย	5
2.6 กลัวไม่มีการสนับสนุนอย่างจริงจัง	2
2.7 ได้เงินน้อย และไม่ต่อเนื่อง	4
3. การจัดการด้านที่พัก	
3.1 ไม่มีความถนัด และไม่ชอบ	2
3.2 กลัวการลงทุนแล้วไม่คุ้ม	2
3.3 ไม่มีเวลา	1
3.4 เป็นงานที่ยุ่งยาก และเป็นภาระมาก	3

ตารางภาคผนวก 1 (ต่อ)

เหตุผลที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	จำนวน(คน)
4. การจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม	
4.1 ห่างไกลจากตลาดและแหล่งซื้อ	4
4.2 ถนนหนทางยากลำบากต่อการเดินทาง	2
4.3 ลักษณะงานเป็นของผู้หญิง	4
4.4 ไม่ชอบ และไม่ถนัด	12
4.5 กลัวลงทุนแล้วไม่คุ้ม	3
4.6 ไม่มีเงินมาลงทุน	3
4.7 ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยว จะนำมาเองตลอด	8
4.8 ลักษณะงานยุ่งยาก ภาระเยอะ	5
4.9 กลัวนักท่องเที่ยวจะกินไม่ได้	5
5. การจัดบริการด้านการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น	
5.1 ไม่ตรงกับอุปนิสัย ชอบสันโดษ	10
5.2 ลักษณะงานยุ่งยาก ขั้นตอนเยอะ	11
5.3 ได้ค่าตอบแทนน้อย	1
5.4 ไม่มีความสามารถในการประสานงาน	1
6. การจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก	
6.1 คิดว่าเป็นไปไม่ได้ และไม่มีการส่งเสริมอย่างจริงจัง	13
6.2 ค่าตอบแทนน้อยไม่ต่อเนื่อง	15
6.3 ไม่มีเวลา	3
6.4 นิสัยไม่ชอบ และไม่พรสวรรค์	14
6.5 ลักษณะงานน่าจะเป็นงานของผู้หญิง	1
6.6 เคยทำแล้ว ไม่ประสบผลสำเร็จ	5

หมายเหตุ : ผู้ให้ข้อมูลสามารถระบุเหตุผลได้มากกว่า 1 เหตุผล

ภาคผนวก ข.
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

ความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ต้องการข้อมูลที่เป็นจริงจากท่าน ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะนำไปใช้ประโยชน์ในงานวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ของปัญหาพิเศษระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการเกษตรและป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

เลขที่แบบสัมภาษณ์ [] [] 1 - 2

วันที่ เดือน พ.ศ.....

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคลและความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้คือ

ตอน 1 รายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของผู้ให้ข้อมูล

ตอน 2 รายละเอียดเกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง

ตอน 3 ข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของราษฎร ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

เลขที่แบบสอบถาม [] 1 [] 2

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
 ชื่อผู้ให้ข้อมูล.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....
 บ้าน.....ตำบล.....อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

คำแนะนำ กรุณาทำเครื่องหมาย / ลงใน () ที่ตรงกับความเป็นจริงของผู้ให้ข้อมูล

1. อายุของท่าน (นับถึงปี พ.ศ. 2540) ปี [] [] 3 - 4
2. ระดับการศึกษา 5
() 1. ไม่ได้รับการศึกษา	() 5. ระดับประกาศนียบัตร
() 2. ระดับประถมศึกษา	() 6. ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
() 3. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	() 7. ระดับปริญญาตรี
() 4. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	() 8. อื่นๆ (ระบุ)
3. ท่านเป็นคนเผ่า 6
() 1. ไทย	() 5. มูเซอ
() 2. เย้า	() 6. กระเหรี่ยง
() 3. อีเก้อ	() 7. ลีซอ
() 4. ม้ง	() 8. อื่นๆ (ระบุ)
4. ท่านนับถือศาสนาอะไร 7
() 1. พุทธ	() 3. คริสต์
() 2. อิสลาม	() 4. อื่นๆ (ระบุ)

- 4 5. ท่านทำอะไรเป็นอาชีพหลัก (อาชีพที่ทำรายได้ให้มากที่สุด) 8
- () 1. ทำไร่ () 4. รับจ้างทั่วไป () 7. รับราชการ
 () 2. ทำสวน () 5. เลี้ยงสัตว์ () 8. อื่นๆ(ระบุ).....
 () 3. หาของป่า () 6. ค้าขาย

- 5 6. ท่านทำอาชีพอะไรเป็นอาชีพรอง (อาชีพที่ทำรายได้รองลงมา) 9
- () 1. รับจ้างทั่วไป () 5. หาของป่า
 () 2. ทำไร่ () 6. นำนักท่องเที่ยวเที่ยวป่า
 () 3. ทำสวน () 7. ทำนา
 () 4. ค้าขาย () 8. อื่นๆ (ระบุ).....

7. ท่านมีรายได้ที่เป็นเงินสดในแต่ละเดือน ประมาณ บาท 10

8. ปัจจุบันท่านเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมที่มีกิจกรรมในหมู่บ้าน หรือองค์กรภายนอกหมู่บ้าน หรือไม่

11

- () 1. เป็น () 2. ไม่เป็น
- กรณีที่เป็นสมาชิกสังคมท่านเป็นสมาชิกกลุ่มสังคมใดบ้างโปรดระบุ
-
-

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง

“ขอให้ท่านพิจารณาว่าสถานการณ์ใดต่อไปนี้เป็นสถานการณ์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับท่าน หรือคาดหวังว่าเป็นความต้องการในการมีส่วนร่วมของท่านต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน โดยใส่เครื่องหมาย / ลงในช่องตามความคิดเห็นของท่าน”

1) การเป็นมัคคุเทศก์ นำเที่ยวธรรมชาติ

เมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ของท่าน ท่านต้องการเข้ามาเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวธรรมชาติหรือไม่ 12

1. ไม่ต้องการ เนื่องจาก.....

2. ต้องการ (ถ้าผู้ให้ข้อมูลตอบว่า ต้องการ ให้ผู้สัมภาษณ์ ตามคำถามในข้อย่อย)

1.1 ท่านต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเป็นมัคคุเทศก์ที่ถูกต้อง โดยหน่วยงานราชการ หรือไม่ 13

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.2 ท่านต้องการจัดตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์ ในท้องถิ่นของท่าน หรือไม่ 14

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.3 ท่านต้องการให้มีการจัดการเกี่ยวกับ การจัดสรรผลประโยชน์จากการเป็นมัคคุเทศก์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือไม่ 15

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.4 ท่านต้องการให้สื่อมวลชน แชนงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ วิทยุ หรือหนังสือพิมพ์ ช่วยประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ และสวยงามในหมู่บ้านของท่าน เพื่อให้คนทั่วไปได้รับรู้หรือไม่ 16

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.5 ท่านต้องการทราบว่า หลังจากนักท่องเที่ยวกลับไปแล้ว เขามีความประทับใจในการนำเที่ยวธรรมชาติของท่าน หรือไม่ เพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป 17

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

2) การจัดการบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง

เมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ของท่าน ท่านต้องการเข้ามาจัดบริการด้านพาหนะรับ-ส่ง หรือไม่ 18

1. ไม่ต้องการ เนื่องจาก.....

2. ต้องการ (ถ้าผู้ให้ข้อมูลตอบว่า ต้องการ ให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามในข้อย่อย)

1.1 ท่านต้องการทำการสำรวจว่าจะมีเส้นทางใดบ้างที่นักท่องเที่ยวจะให้ความสนใจ ซึ่งแต่ละเส้นทางควรจะใช้พาหนะรับ - ส่ง เช่น รถยนต์, แพ ช้าง เพื่อความเหมาะสมและไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ 19

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.2 ท่านต้องการ จัดตั้งกลุ่มผู้สนใจการจัดการบริการด้านพาหนะรับ-ส่ง เพื่อกำหนดเส้นทางที่น่าสนใจ โดยไม่กระทบถึงทรัพยากรธรรมชาติ 20

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.3 ท่านต้องการให้มีการจัดการ เกี่ยวกับการจัดสรรผลประโยชน์ จากการจัดการบริการด้านพาหนะรับ - ส่ง อย่างยุติธรรมทุก ๆ ฝ่าย 21

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.4 ท่านต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ถึงรูปแบบการนำเที่ยว โดยการใช้พาหนะรับ - ส่ง ตามสภาพความเหมาะสมของภูมิประเทศ เช่น มีการขี่ม้า ชีช้าง เพื่อให้นักท่องเที่ยวทั่วไปได้รับรู้โดยเน้นในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 22

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.5 ท่านต้องการรับฟังความคิดเห็น ของผู้ใช้บริการในด้านพาหนะรับ-ส่ง เพื่อทำการปรับปรุงและแก้ไขจุดบกพร่อง 23

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

3) การจัดการด้านที่พัก

เมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ของท่าน ท่านต้องการเข้ามาจัดการด้านที่พัก หรือไม่ 24

1. ไม่ต้องการ เนื่องจาก.....

2. ต้องการ (ถ้าผู้ให้ข้อมูลตอบว่า ต้องการ ให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามในข้อย่อย)

1.1 ท่านต้องการจัดสร้างที่พักแบบง่าย ๆ เช่น กระท่อม, ค่ายพัก หรือแม้กระทั่งจัดบริเวณสถานที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าเดินที่หรือสถานที่ เพื่อใช้เป็นที่พัก หรือไม่ 25

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.2 ท่านต้องการจัดสรรห้องพักในบ้านของท่าน เพื่อเป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว หรือไม่ 26

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.3 ท่านต้องการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาจัดสร้างที่พัก เพื่อให้เกิดความสวยงาม และกลมกลืนกับธรรมชาติ ตลอดจนเป็นการลดต้นทุนด้วย ทั้งนี้จะต้องไม่เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ 27

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.4 ท่านต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องการจัดการด้านที่พัก โดยหน่วยงานราชการ เพื่อให้ถูกสุขลักษณะ 28

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.5 ท่านต้องการให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความรู้ และช่วยเหลือในด้านการกำจัดของเสีย และบำบัดน้ำเสีย โดยวิธีที่ถูกต้อง หรือไม่ 29

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

4) การจัดการด้านอาหารและเครื่องดื่ม

เมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ของท่าน ท่านต้องการเข้ามาจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม หรือไม่ 30

1. ไม่ต้องการ เนื่องจาก.....

2. ต้องการ (ถ้าผู้ให้ข้อมูลตอบว่า ต้องการ ให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามในข้อย่อย)

1.1 ท่านต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดบริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม ที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการ โดยหน่วยงานราชการ หรือไม่ 31

1. ต้องการ 2. ไม่ต้องการ

1.2 ท่านต้องการให้มีการจัดตั้งเป็นกลุ่มผู้ประกอบการในด้านอาหารและเครื่องดื่ม เพื่อควบคุมราคา และชนิดของอาหาร เช่น ห้ามมีการจัดจำหน่ายเนื้อสัตว์ป่าโดยเด็ดขาด 32

1. ต้องการ 2. ไม่ต้องการ

1.3 สำหรับภาชนะที่ท่านใช้บริการในด้านอาหาร และเครื่องดื่ม หากเป็นไปได้ท่านต้องการใช้จากวัสดุท้องถิ่น เช่น ใบตองกล้วย โดยจะหลีกเลี่ยงการใช้วัสดุมีพิษ เช่น โฟม กระจกพลาสติก หรืออื่นๆ หรือไม่ 33

1. ต้องการ 2. ไม่ต้องการ

1.4 ท่านต้องการให้หน่วยงานราชการมาให้คำแนะนำในการเลือกใช้วัสดุ และเทคนิคในการประกอบอาหารที่มาจากธรรมชาติ และเพาะเลี้ยงของประชาชนในท้องถิ่น หรือไม่ 34

1. ต้องการ 2. ไม่ต้องการ

1.5 ท่านต้องการให้หน่วยงานราชการ เข้ามามีส่วนช่วยเหลือในด้านการจัดของเสีย และน้ำเสียเพื่อมิให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ โดยถูกต้องตามหลักวิชาการ 35

1. ต้องการ 2. ไม่ต้องการ

5) การจัดการด้านการแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

เมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ของท่าน ท่านต้องการเข้ามาจัดบริการด้านการแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น หรือไม่ 36

1. ไม่ต้องการ เนื่องจาก.....

2. ต้องการ (ถ้าผู้ให้ข้อมูลตอบว่า ต้องการ ให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามในข้อย่อย)

1.1 ท่านต้องการนำการแสดงประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นมาจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวชมหรือไม่ 37

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.2 ท่านต้องการที่จะรวมตัวจัดตั้งกลุ่มการจัดบริการด้านการแสดงประเพณี และวัฒนธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมในการแสดงให้ถูกต้องตามวัฒนธรรมท้องถิ่น 38

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.3 ท่านต้องการที่จะเข้ารับการฝึกอบรม และเรียนรู้ถึงการจัดการบริการด้านการแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถูกต้อง จากหน่วยงานราชการและเอกชน หรือไม่ 39

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.4 ท่านต้องการให้บรรดาสื่อมวลชนต่าง ๆ ช่วยประชาสัมพันธ์ถึงการจัดแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้านท่าน อันจะนำมาซึ่งการอนุรักษ์ไว้ และมีรายได้ตามมา 40

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.5 ท่านต้องการให้มีการจัดการเกี่ยวกับการจัดสรรผลประโยชน์จากการแสดงประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น อย่างเสมอภาคและยุติธรรมแก่ผู้ร่วมงานทุกฝ่าย หรือไม่ 41

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

6) การจัดการบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก

เมื่อมีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ของท่าน ท่านต้องการที่จะเข้ามาจัดบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก หรือไม่ 42

1. ไม่ต้องการ เนื่องจาก.....

2. ต้องการ (ถ้าผู้ให้ข้อมูลตอบว่า ต้องการ ให้ผู้สัมภาษณ์ถามคำถามในข้อย่อย)

1.1 ท่านต้องการที่จะรับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำของที่ระลึก จากศูนย์ศิลปชีพ หรือจากหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบการพัฒนาฝีมือแรงงานประเภทนี้ หรือไม่ 43

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.2 ท่านต้องการสำรวจว่า มีสิ่งใดบ้างที่สามารถนำมาดัดแปลงเป็นของที่ระลึกของท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว 44

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.3 ท่านต้องการที่จะนำทรัพยากรธรรมชาติที่ได้ใช้ประโยชน์แล้วนำกลับมาประดิษฐ์ใหม่เป็นของที่ระลึก เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว หรือไม่ 45

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.4 ท่านต้องการจัดตั้งกลุ่มเพื่อรวมตัวกันผลิตของที่ระลึก เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวหรือไม่ 46

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

1.5 ท่านต้องการให้มีการจัดการเกี่ยวกับ การจัดสรรผลประโยชน์ จากการบริการด้านการจำหน่ายของที่ระลึก หรือไม่ 47

1. ต้องการ

2. ไม่ต้องการ

ตอน 3 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของประชาชนท้องถิ่น เกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

คำแนะนำ ให้ผู้สัมภาษณ์ ถามผู้ให้ข้อมูลว่ามีข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการอุทยานแห่งชาติให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างไรบ้าง แล้วผู้สัมภาษณ์บันทึกข้อเสนอแนะให้ครบถ้วน

ภาคผนวก ค.
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - สกุล : นายอินทัย เพียรคงชล
- วัน เดือน ปีที่เกิด : 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2507
- จังหวัดที่เกิด : กรุงเทพมหานคร
- วุฒิการศึกษา : มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2526
- : ประกาศนียบัตรวิชาการป่าไม้ โรงเรียนป่าไม้ กรมป่าไม้ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พ.ศ. 2528
- : ปริญญาบัตร สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ พ.ศ. 2536 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- : ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (วท.ม.) สาขาวิชาบริหารการเกษตร และป่าไม้ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ พ.ศ. 2540
- ประวัติการทำงาน : เจ้าพนักงานป่าไม้ 2 สำนักงานป่าไม้เขตลำปาง พ.ศ. 2528
- : เจ้าพนักงานป่าไม้ 3 สำนักงานป่าไม้เขตลำปาง พ.ศ. 2531
- : เจ้าพนักงานป่าไม้ 4 สำนักงานป่าไม้เขตลำปาง พ.ศ. 2533
- : เจ้าพนักงานป่าไม้ 5 อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน จังหวัดลำปาง พ.ศ. 2537 - ปัจจุบัน
- ประสบการณ์ : ศึกษาดูงานการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ สัตว์ป่า และการจัดการอุทยานแห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2539
- ผลงานทางวิชาการ : ปัญหาพิเศษ เรื่องความต้องการในการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของพื้นที่อุทยานแห่งชาติแจ้ซ้อน อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง พ.ศ. 2540